

**Programación Didáctica de Historia
de 4.º de Educación Secundaria Obligatoria**

C.P.I. DA CAÑIZA

CURSO 2021-22

Profesora: Sonia Barja Delás

Índice

O modelo de Programación Didáctica.....	Páx. 3
As competencias educativas do currículo.....	Páx. 3
Obxectivos curriculares da Educación Secundaria.....	Páx. 4
A área de Historia na ESO	Páx. 5
Programación Didáctica da Aula de Xeografía e Historia de 4.º da ESO.....	Páx. 6

O modelo de Programación Didáctica da Aula —

O presente documento contén as Programacións Didácticas da Aula (PDA) de Santillana/Obradoiro da área de Bioloxía e Xeoloxía, de 4.º curso de Educación Secundaria Obrigatoria.

O modelo de programación pretende ser unha ferramenta que facilite aos profesores as seguintes tarefas:

- Planificar o seu traballo de forma eficaz.
- Reflexionar sobre o proceso de aprendizaxe dos alumnos.
- Establecer pautas claras para a avaliación.

As competencias educativas do currículo

«En liña coa Recomendación 2006/962/EC, do Parlamento Europeo e do Consello, de 18 de decembro de 2006, sobre as competencias clave para a aprendizaxe permanente, este real decreto baséase na potenciación da aprendizaxe por competencias, integradas nos elementos curriculares para propiciar unha renovación na práctica docente e no proceso de ensino e aprendizaxe. Propóñense novos enfoques na aprendizaxe e avaliación, que supoñerán un importante cambio nas tarefas que han de resolver os alumnos e formulacións metodolóxicas innovadores. A competencia supón unha combinación de habilidades prácticas, coñecementos, motivación, valores éticos, actitudes, emocións, e outros compoñentes sociais e de comportamento que se mobilizan conxuntamente para lograr unha acción eficaz. Contéplanse, pois, como coñecemento na práctica, un coñecemento adquirido a través da participación activa en prácticas sociais que, como tales, pódense desenvolver tanto no contexto educativo formal, a través do currículo, como nos contextos educativos non formais e informais».

En relación coa PDA, desenvolveuse un rigoroso sistema de rúbricas para a

avaliación. O conxunto de materiais composto polas Programacións Didácticas da Aula e as rúbricas para a avaliación constitúe un apoio moi valioso para orientar o traballo docente e facilitar a súa aplicación na aula.

«Adóptase a denominación das competencias clave definidas pola Unión Europea. Considérase que “as competencias clave son aquelas que todas as persoas precisan para a súa realización e desenvolvemento persoal, así como para a cidadanía activa, a inclusión social e o emprego”. Identifícanse sete competencias clave esenciais para o benestar das sociedades europeas, o crecemento económico e a innovación, e descríbense os coñecementos, as capacidades e as actitudes esenciais vinculadas a cada unha de elas».

As competencias clave do currículo son as seguintes:

- Comunicación lingüística (CCL).
- Competencia matemática e competencias básicas en ciencia e tecnoloxía (CMCCT).
- Competencia dixital (CD).
- Aprender a aprender (CAA).
- Competencias sociais e cívicas (CSC).
- Sentido de iniciativa e espírito emprendedor (CSIEE).
- Conciencia e expresións culturais (CCEC).

Programación Didáctica da Aula de Historia de 4.º de ESO

Obxectivos curriculares da Educación Secundaria

a) Asumir responsablemente os seus deberes, coñecer e exercer os seus dereitos no

respecto ás demais persoas, practicar a tolerancia, a cooperación e a solidariedade entre as persoas e os grupos, exercitarse no diálogo, afianzando os dereitos humanos e a igualdade de trato e de oportunidades entre mulleres e

- homes, como valores comúns dunha sociedade plural, e prepararse para o exercicio da cidadanía democrática.
- b) Desenvolver e consolidar hábitos de disciplina, estudo e traballo individual e en equipo, como condición necesaria para unha realización eficaz das tarefas da aprendizaxe e como medio de desenvolvemento persoal.
 - c) Valorar e respectar a diferenza de sexos e a igualdade de dereitos e oportunidades entre eles. Rexeitar a discriminación das persoas por razón de sexo ou por calquera outra condición ou circunstancia persoal ou social. Rexeitar os estereotipos que supoñan discriminación entre homes e mulleres, así como calquera manifestación de violencia contra a muller.
 - d) Fortalecer as súas capacidades afectivas en todos os ámbitos da personalidade e nas súas relacións coas demais persoas, así como rexeitar a violencia, os prexuízos de calquera tipo e os comportamentos sexistas, e resolver pacificamente os conflitos.
 - e) Desenvolver destrezas básicas na utilización das fontes de información, para adquirir novos coñecementos con sentido crítico. Adquirir unha preparación básica no campo das tecnoloxías, especialmente as da información e a comunicación.
 - f) Concibir o coñecemento científico como un saber integrado, que se estrutura en materias, así como coñecer e aplicar os métodos para identificar os problemas en diversos campos do coñecemento e da experiencia.
 - g) Desenvolver o espírito emprendedor e a confianza en si mesmo, a participación, o sentido crítico, a iniciativa persoal e a capacidade para aprender a aprender, planificar, tomar decisións e asumir responsabilidades.
- h) Comprender e expresar con corrección, oralmente e por escrito, na lingua galega e na lingua castelá, textos e mensaxes complexas, e iniciarse no coñecemento, na lectura e no estudo da literatura.
- i) Comprender e expresarse nunha ou máis linguas estranxeiras de maneira apropiada.
 - l) Coñecer, valorar e respectar os aspectos básicos da cultura e da historia propias e das outras persoas, así como o patrimonio artístico e cultural. Coñecer mulleres e homes que realizaran achegas importantes á cultura e á sociedade galega, ou a outras culturas do mundo.
 - m) Coñecer e aceptar o funcionamento do propio corpo e o das outras persoas, respectar as diferenzas, afianzar os hábitos de coidado e saúde corporais, e incorporar a educación física e a práctica do deporte para favorecer o desenvolvemento persoal e social. Coñecer e valorar a dimensión humana da sexualidade en toda a súa diversidade. Valorar criticamente os hábitos sociais relacionados coa saúde, o consumo, o coidado dos seres vivos e o medio ambiente, contribuíndo á súa conservación e á súa mellora.
 - n) Apreciar a creación artística e comprender a linguaxe das manifestacións artísticas, utilizando diversos medios de expresión e representación.
 - ñ) Coñecer e valorar os aspectos básicos do patrimonio lingüístico, cultural, histórico e artístico de Galicia, participar na súa conservación e na súa mellora, e respectar a diversidade lingüística e cultural como dereito dos pobos e das persoas, desenvolvendo actitudes de interese e respecto cara ao exercicio deste dereito.
 - o) Coñecer e valorar a importancia do uso da lingua galega como elemento fundamental para o mantemento da identidade de Galicia, e como medio de relación interpersonal e expresión de riqueza cultural nun contexto plurilingüe, que permite a comunicación con outras linguas, en especial coas pertencentes á comunidade lusófona.

Programación Didáctica da Aula de Historia de 4.º de ESO

A área de Historia de 4.º da ESO

«

O coñecemento da sociedade, a súa organización e o seu funcionamento ao longo do tempo é esencial para poder entender o mundo actual. Coñecer o espazo onde se

desenvolven as sociedades, os recursos naturais e o uso que se lles deu, achéganos datos sobre o pasado e permítenos albiscar algúns dos problemas do futuro.

As disciplinas da Xeografía e a Historia son dous importantes eixes vertebradores para o coñecemento da sociedade, xa que abranguen a realidade humana e social desde unha perspectiva global e integradora e ofrecen unha maior capacidade para a

estructuración dos feitos sociais. Malia isto, a sociedade actual, cada vez máis complexa, require da intervención doutras disciplinas como a Economía, a Socioloxía, a Ecoloxía ou a Historia da arte, que achegan análises diferentes e complementarias, para a mellor comprensión da realidade social.

En ESO, a materia de Xeografía e Historia pretende afondar nos coñecementos adquiridos polos estudantes na Educación Primaria, favorecer a comprensión dos acontecementos, os procesos e os fenómenos sociais no contexto en que se producen, analizar os procesos que dan lugar aos cambios históricos e seguir adquirindo as competencias necesarias para comprender a realidade do mundo en que viven, as experiencias colectivas pasadas e presentes, a súa orientación no futuro, así como o espazo en que se desenvolve a vida en sociedade.

A Xeografía organízase, no primeiro ciclo, nos bloques “O medio físico” e “O espazo humano”, e en cuarto curso céntrase na globalización.

A Historia estuda as sociedades ao longo do tempo, seguindo un criterio cronolóxico ao longo dos dous ciclos da ESO.

Os bloques de contido que articulan a área son os seguintes:

- **Bloque 1.** O século XVIII en Europa ata 1789.
- **Bloque 2.** A era das revolucións liberais.
- **Bloque 3.** A Revolución Industrial.
- **Bloque 4.** O Imperialismo do século XIX e a Primeira Guerra Mundial.
- **Bloque 5.** A época de entreguerras (1919-1945).
- **Bloque 6.** As causas e consecuencias da Segunda Guerra Mundial (1939- 1945).
- **Bloque 7.** A estabilización do capitalismo e o illamento económico do bloque soviético.
- **Bloque 8.** O mundo recente entre os séculos XX e XXI.
- **Bloque 9.** A Revolución Tecnolóxica e a globalización a finais do século XX e principio do XXI.
- **Bloque 10.** A relación entre o pasado, o presente e o futuro a través da Historia e a Xeografía.

UNIDADE 1. A crise do Antigo Réxime

OBXECTIVOS CURRICULARES

a) Asumir responsablemente os seus deberes, coñecer e exercer os seus dereitos no

respecto ás demais persoas, practicar a tolerancia, a cooperación e a solidariedade

entre as persoas e os grupos, exercitarse no diálogo, afianzando os dereitos humanos e a igualdade de trato e de oportunidades entre mulleres e homes, como valores comúns dunha sociedade plural, e prepararse para o exercicio da cidadanía democrática.

- b) Desenvolver e consolidar hábitos de disciplina, estudo e traballo individual e en equipo, como condición necesaria para unha realización eficaz das tarefas da aprendizaxe e como medio de desenvolvemento persoal.
- e) Desenvolver destrezas básicas na utilización das fontes de información, para adquirir novos coñecementos con sentido crítico. Adquirir unha preparación básica no campo das tecnoloxías, especialmente as da información e a comunicación.
- g) Desenvolver o espírito emprendedor e a confianza en si mesmo, a participación, o sentido crítico, a iniciativa persoal e a capacidade para aprender a aprender, planificar, tomar decisións e asumir responsabilidades.
- h) Comprender e expresar con corrección, oralmente e por escrito, na lingua galega e na lingua castelá, textos e mensaxes complexas, e iniciarse no coñecemento, na lectura e no estudo da literatura.

PUNTO DE PARTIDA DA UNIDADE

- **Enfoque da unidade.** Nesta unidade, os alumnos estudarán a crise do Antigo Réxime e cales foron os seus fundamentos. Analizarán a sociedade e a economía do Antigo Réxime e as distintas formas de goberno. Coñecerán a Ilustración e aos seus pensadores e como, a partir destas novas ideas, se constitúe o despotismo ilustrado. Prestarase especial atención ao desenvolvemento desa etapa en España e á guerra de Sucesión que supuxo a chegada dos Borbóns, así como á situación de Galicia no século XVIII. Analizarán o despotismo ilustrado e a vida e a cultura na corte dos Borbóns. Tamén interpretarán esquemas e liñas do tempo e analizarán e compararán textos históricos. Como tarefas finais, valorarán a prensa do século XVIII e realizarán un percorrido polo Madrid de Carlos III.

l) Coñecer, valorar e respectar os aspectos básicos da cultura e da historia propias e das outras persoas, así como o patrimonio artístico e cultural. Coñecer mulleres e homes que realizaran achegas importantes á cultura e á sociedade galega, ou a outras culturas do mundo.

n) Apreciar a creación artística e comprender a linguaxe das manifestacións artísticas, utilizando diversos medios de expresión e representación. ñ) Coñecer e valorar os aspectos básicos do patrimonio lingüístico, cultural, histórico e artístico de Galicia, participar na súa conservación e na súa mellora, e respectar a diversidade lingüística e cultural como dereito dos pobos e das persoas, desenvolvendo actitudes de interese e respecto cara ao exercicio deste dereito. o) Coñecer e valorar a importancia do uso da lingua galega como elemento fundamental para o mantemento da identidade de Galicia, e como medio de relación interpersoal e expresión de riqueza cultural nun contexto plurilingüe, que permite a comunicación con outras linguas, en especial coas pertencentes á comunidade lusófona.

- **O que os alumnos xa coñecen.** Os alumnos coñecen que a etapa da historia que precede ao Antigo Réxime é a Idade Media. Tamén saben que un cambio de etapa leva consigo grandes cambios, tanto políticos como socioeconómicos, culturais e relixiosos.
- **Previsión de dificultades.** É posible que os alumnos atopen algunha dificultade á hora de comprender o pensamento político e social da Ilustración. Tamén é posible que sexa difícil para eles situar cronoloxicamente algún suceso ou lembrar algunha data.

- Arte e ciencia en Europa no século XVIII.
- Os fundamentos do Antigo Réxime.
- As ideas da Ilustración e os seus principais representantes.
- O despotismo ilustrado.
- As reformas borbónicas en España.
- Identificación da organización social e económica no Antigo Réxime.
- Recoñecemento da sociedade estamental do Antigo Réxime (nobreza, clero e terceiro estado).

- Aproximación ao estudo das formas de goberno no Antigo Réxime; o absolutismo e os réximes parlamentarios.
- Galicia no século XVIII.
 - Identificación da orixe e das bases do pensamento da Ilustración e dos seus grandes pensadores.
- Análise e comparación de textos históricos do século XVIII.
- Valoración do papel da prensa do século XVIII.
- Valoración dos avances científicos e culturais que

trouxo a Ilustración.

- Realización dun percorrido polo Madrid de Carlos III.

B1.1. Explicar as características do Antigo Réxime nos seus sentidos político, social e económico.

B1.2. Coñecer o alcance da Ilustración como novo movemento cultural e social en Europa e en América.

B1.3. Coñecer os avances da Revolución Científica desde os séculos XVII e XVIII.

BLOQUE 10. A RELACIÓN ENTRE O PASADO, O PRESENTE E O FUTURO A TRAVÉS DA HISTORIA E A XEOGRAFÍA

- Cambio e continuidade.
- Vocabulario histórico e artístico. Idade

contemporánea.

- Interpretación de esquemas e de liñas do tempo do século XVIII.

- Vocabulario histórico e artístico.

B10.2. Explicar as características de cada tempo histórico e certos acontecementos que determinaron cambios

fundamentais no rumbo da historia, diferenciando períodos que facilitan o seu estudo e a súa interpretación.

B10.4. Utilizar o vocabulario histórico e artístico con precisión, inseríndoo no contexto adecuado.

Antigo Réxime e Ilustración.

B1.1. Explicar as características do Antigo Réxime nos seus sentidos político, social e económico.

B1.1.1. Establece, a través da análise de textos, a diferenza entre o Absolutismo e o Parlamentarismo.

B1.1.2. Distingue conceptos históricos como

• Analiza textos e interpreta esquemas relacionados con aspectos propios do absolutismo e o parlamentarismo.

• Analiza, identifica e compara as características da sociedade e a economía do Antigo Réxime e da Ilustración.

• Recoñece e describe os distintos sistemas de goberno dos comezos do século XVIII.

• Identifica aos pensadores máis importantes do século XVIII e o seu pensamento.

CAA

CCL

40%CSC

100%CSC
CAA

<p>B1.2. Coñecer o alcance da Ilustración como novo movemento cultural e social en Europa e en América.</p>	<p>B1.3. Coñecer os avances da Revolución Científica desde os séculos XVII e XVIII.</p>	<p>XVIII. 50%</p>	<p>50%</p>
<p>B1.2.1. Describe as características da cultura da Ilustración e as implicacións que ten nalgunhas monarquías.</p>		<p>• Valora a importancia do método CCEC CCL</p>	
<p>• Identifica a <i>Enciclopedia</i> como a obra representativa do pensamento ilustrado.</p> <p>• Analiza a transición do Antigo Réxime cara á Ilustración nas formas de goberno de España.</p> <p>• Analiza a vida na corte dos Borbóns.</p> <p>Analiza o papel da prensa no século</p>	<p>B1.3.1. Aprecia os avances científicos e a súa aplicación á vida diaria, e contextualiza o papel dos científicos na súa propia época.</p>	<p>• Valora a importancia das ideas da Ilustración na evolución da ciencia.</p>	<p>CSC CMCCT CAA</p>
<p>CSC</p>	<p>B1.3.2. Comprende as implicacións do</p>		
<p>empiricismo e o método científico nunha</p>	<p>variedade de áreas. científico nunha variedade de áreas.</p>	<p>50% CSC CMCCT</p>	

<p>B10.2. Explicar as características de cada tempo histórico e certos acontecementos que determinaron cambios fundamentais no rumbo da historia, diferenciando períodos que facilitan o seu estudo e a súa interpretación.</p>	<p>B10.2.1. Ordena temporalmente algúns feitos cronolóxicos e mapas históricos. históricos e outros feitos salientables, utilizando para iso as nocións básicas de sucesión, duración e simultaneidade.</p> <p>B10.2.2. Realiza diversos tipos de eixes precisión, inseríndoos no contexto adecuado.</p> <p>B10.4.1. Utiliza con fluidez e precisión o vocabulario histórico e artístico necesario. do tempo. 100% CSC CMCCT</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ordena acontecementos cronoloxicamente e sitúalos nunha liña <p>• Sitúa no tempo e recoñece nun mapa histórico os distintos territorios europeos que perdeu España en virtude do Tratado de Utrech.</p> <p>30% CSC CMCCT</p>
<p>B10.4. Utilizar o vocabulario histórico e artístico con</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Coñece o significado de termos históricos e artísticos e emprégalos axeitadamente. 	<p>50% CSC CCL</p>

- Modelo discursivo/expositivo.
- Modelo experiencial.
 - Obradoiros.
 - Aprendizaxe cooperativa. Traballo por tarefas.
 - Traballo por proxectos. Outros.
 - Actividade e experimentación. Participación.
- Motivación.
- Personalización.
- Inclusión.
- Interacción.
- Significatividade.
- Funcionalidade.
- Globalización.
- Avaliación formativa.
- Outros.
- Tarefas individuais. Agrupamento flexible. Parellas.
- Pequeno grupo. Gran grupo.
- Grupo interclase. Outros.

- Observación directa do traballo diario.
- Análise e valoración de tarefas especialmente creadas para a avaliación.
- Valoración cuantitativa do avance individual (calificacións).
- Valoración cualitativa do avance individual correspondente á unidade. (anotacións e puntualizacións).
- Valoración cuantitativa do avance colectivo. Valoración cualitativa do avance colectivo. Outros.
- Observación directa.
- Elemento de diagnóstico: rúbrica da unidade.
- Avaliación de contidos, proba correspondente á unidade.
- Avaliación por competencias, proba correspondente á unidade.
- Outros documentos gráficos ou textuais. **Probas de avaliación por Debates e intervencións.**
- Proxectos persoais ou de grupo. Representacións e dramatizacións. Elaboracións multimedia.
- Outros.
- Cualificación cuantitativa:**
- **Proba de avaliación de contidos.**
- Cualificación cualitativa:** terá como clave para o diagnóstico a rúbrica correspondente
- á unidade:
- competencias.**
- **Observación directa.**

Programación Didáctica da Aula de Historia de 4.º de ESO

protesta.

- Da canción protesta ao rap.

PROXECTOS DO BLOQUE 2:

NAVEGA • Navegantes doutro tempo.

- Da prensa ao *padlet*.

PROXECTOS DO BLOQUE 1:

IMPLÍCATE • *Non transformation without representation!* • A canción

- Final do proxecto: o noso espazo virtual. PROXECTOS DO BLOQUE 3: SOÑA • *I have a dream.*

- Soños de vangarda.
- Final do proxecto: silencio, sóñase.

Programación Didáctica da Aula de Historia de 4.º de ESO

15

medio de difusión da Ilustración (páxinas 22 e 23); *Decretos de Nova Planta* (páxina 24); *A vida na corte dos Borbóns* (páxina 28); *Estatutos da Sociedade Económica de Amigos do País de Santiago* (páxina 31); *Comparar o pensamento dos ilustrados* (páxina 34).

Exposición oral e escrita. Por que o século da Ilustración coñécese como o Século das Luces (páxina 23); debater sobre a función da prensa hoxe e no século XVIII (páxina 35); explicar as causas e consecuencias do motín de Esquilache (páxina 26); explicar por que destacaron determinados personaxes do século XVIII (páxina 32); explicar que descubriu James Cook nas súas viaxes de exploración (páxina 36).

Comunicación audiovisual. Mapa de Europa no século XVIII (páxinas 14 e 15); a pirámide do Antigo Réxime (páxina 16); os símbolos de poder de Luís XV de Francia (páxina 18); *A familia de Filipe V*, obra de Jean Ranc (páxina 24); territorios cedidos por España como consecuencia do Tratado de Utrecht (páxina 25); os Borbóns españois no século XVIII (páxina 25); *A familia de Carlos IV*, obra de Francisco de Goya (páxina 27); a vida na corte dos Borbóns (páxinas 28 e 29).

Comprensión lectora. *Facémonos preguntas. Como foron as cortes ilustradas?* (páxina 15); *O Estado absoluto* (páxina 18); *A división de poderes* (páxina 20); A Enciclopedia,

O tratamento das tecnoloxías da información e da comunicación. Procura de información en Internet sobre a *Enciclopedia* (páxina 23); procura de información sobre a colonización de Serra Morena (páxina 26); procura de información en Internet sobre Jovellanos (páxina 26); procura de información sobre retratos pintados por Goya (páxina 27); procura de información en Internet sobre a obra de Luís Paret, *Carlos III comendo ante o súa corte* (páxina 28); procura de información sobre os petimetres e os majos (páxina 28); procura de información sobre a vida cotiá da nobreza e o pobo na corte dos Borbóns (páxina 28); procura de información sobre a función da prensa hoxe e no século XVIII (páxina 35); procura de información sobre as construcións que ordenou edificar Carlos III (páxina 37).

Emprendemento. Interpretar a pirámide do Antigo Réxime (páxina 16); obter información histórica dun poema popular (páxina 27); comparar o pensamento dos ilustrados (páxina 34); analizar a prensa do século XVIII (páxina 35); analizar a revolución científica da Ilustración (páxina 36); elaborar un percorrido polo Madrid de Carlos III (páxina 37).

Educación cívica e constitucional. O parlamentarismo e as ideas ilustradas (páxina 33); a importancia do labor da prensa (páxina 35).

UNIDADE 2. Revolucións liberais e nacionalismos

OBXECTIVOS CURRICULARES

- Asumir responsablemente os seus deberes, coñecer e exercer os seus dereitos no respecto ás demais persoas, practicar a tolerancia, a cooperación e a solidariedade entre as persoas e os grupos, exercitarse no diálogo, afianzando os dereitos humanos e a igualdade de trato e de oportunidades entre mulleres e homes, como valores comúns dunha sociedade plural, e prepararse para o exercicio da cidadanía democrática.
- Desenvolver e consolidar hábitos de disciplina, estudo e traballo individual e en equipo, como condición necesaria para unha realización eficaz das tarefas da aprendizaxe e como medio de desenvolvemento persoal.
- Valorar e respectar a diferenza de sexos e a igualdade de dereitos e oportunidades entre eles. Rexeitar a discriminación das persoas por razón de sexo ou por calquera outra condición ou circunstancia persoal ou social. Rexeitar os estereotipos que supoñan discriminación entre homes e mulleres, así como calquera manifestación de violencia contra a muller.
- Desenvolver destrezas básicas na utilización das fontes de información, para adquirir novos coñecementos con sentido crítico. Adquirir unha preparación básica no

campo das tecnoloxías, especialmente as da información e a comunicación. **PUNTO DE PARTIDA DA UNIDADE**

- Enfoque da unidade.** Nesta unidade os alumnos estudarán as revolucións burguesas do século XVIII: a Revolución americana, orixe da independencia, o comezo da Revolución francesa, a radicalización posterior e o seu fin, A Europa napoleónica e a Restauración. Continuarán estudando as novas ondas revolucionarias de principios do século XIX e os movementos que levaron á independencia de Grecia e á unificación de Italia e Alemaña. Interpretarán mapas, e liñas do tempo e analizarán e compararán textos históricos. Como tarefas finais valorarán a Declaración de Dereitos do Home e do Cidadán e o papel que desempeñaron as mulleres na Revolución francesa. Por último, realizarán un itinerario polo París da Revolución.
- Desenvolver o espírito emprendedor e a confianza en si mesmo, a participación, o sentido crítico, a iniciativa persoal e a capacidade para aprender a aprender, planificar, tomar decisións e asumir responsabilidades.

- h) Comprender e expresar con corrección, oralmente e por escrito, na lingua galega e na lingua castelá, textos e mensaxes complexas, e iniciarse no coñecemento, na lectura e no estudo da literatura.
- l) Coñecer, valorar e respectar os aspectos básicos da cultura e da historia propias e das outras persoas, así como o patrimonio artístico e cultural. Coñecer mulleres e homes que realizaran achegas importantes á cultura e á sociedade galega, ou a outras culturas do mundo.
- o) Coñecer e valorar a importancia do uso da lingua galega como elemento fundamental para o mantemento da identidade de Galicia, e como medio de relación interpersoal e expresión de riqueza cultural nun contexto plurilingüe, que permite a comunicación con outras linguas, en especial coas pertencentes á comunidade lusófono.

- **O que os alumnos xa coñecen.** Os alumnos coñecen a crise do antigo réxime e os seus fundamentos, a Ilustración e os seus pensadores e como, a partir destas novas ideas, constitúese o despotismo ilustrado.
- **Previsión de dificultades.** É posible que os alumnos atopen algunha dificultade á hora de comprender o proceso histórico francés polos múltiples cambios que tiveron lugar en só un século, xa que é posible que sexa difícil para eles situar cronoloxicamente os distintos sucesos e memorizar as numerosas datas importantes.

Programación Didáctica da Aula de Historia de 4.º de ESO

17

Suxestión de temporalización: primeira quincena de outubro..

BLOQUE 2. A ERA DAS REVOLUCIÓNS LIBERAIS

- Revoluções burguesas nos séculos XVIII e XIX: bases ideolóxicas (liberalismo, nacionalismo e rexionalismo), económicas e sociais; principais consecuencias.
- Revoluções burguesas nos séculos XVIII e XIX: periodización e feitos principais. Restauración. Procesos unificadores e independentistas. O caso español.
- A revolución americana. As orixes da independencia.
- O comezo da Revolución francesa. As orixes da Revolución.
- A radicalización da Revolución. O Directorio e a fin da Revolución.
- A Europa napoleónica. O Consulado. O Imperio napoleónico.
- A Restauración. O Congreso de Viena. As alianzas internacionais contra a Revolución.
- Novas ondas revolucionarias no século XIX. As revolucións de 1820 e 1830. As revolucións de 1848.
- Os nacionalismos. A unificación de Italia.
- A unificación de Alemaña. Alemaña antes da unificación. As fases da unificación.
- Interpretación das revolucións a través da arte.
- Interpretación da Declaración de Dereitos do Home e do Cidadán.
- Valoración da *primavera árabe* como unha nova Revolución francesa.
- Valoración do papel que desempeñaron as mulleres na Revolución francesa.
- Realización dun itinerario polo París da Revolución.

B2.1. Comprender o alcance e as limitacións dos procesos revolucionarios dos séculos XVIII e XIX.

B2.2. Identificar os principais feitos das revolucións liberais burguesas en Europa e América nos séculos XVIII e XIX.

BLOQUE 10. A RELACIÓN ENTRE O PASADO, O PRESENTE E O FUTURO A TRAVÉS DA HISTORIA E A XEOGRAFÍA

- Cambio e continuidade.
- Vocabulario histórico e artístico. Idade

- contemporánea.
- Interpretación de esquemas e de liñas do tempo.
 - Vocabulario histórico e artístico.

B10.2. Explicar as características de cada tempo histórico e certos acontecementos que determinaron cambios fundamentais no rumbo da historia, diferenciando períodos

que facilitan o seu estudo e a súa interpretación.

B10.4. Utilizar o vocabulario histórico e artístico con precisión, inseríndoo no contexto adecuado.

BLOQUE 2. A ERA DAS REVOLUCIÓNS LIBERAIS

B2.1. Comprender o alcance e as limitacións dos procesos revolucionarios dos séculos XVIII e XIX.

B2.1.1. Sopesa as razóns dos revolucionarios para actuar como o fixeron.

B2.1.2. Recoñece, mediante a análise de fontes de diversas épocas, o valor destas non só como información senón tamén como evidencia para os/as

historiadores/as.

- Comprende as causas e as consecuencias das revolucións da primeira metade do século XIX e valora o legado das revolucións e dos nacionalismos.

- Mellora a comprensión das

revolucións e dos nacionalismos analizando textos, cadros e caricaturas da época.

70% 30%

CSC CAA CCL

CSC CAA CCL

BLOQUE 2. A ERA DAS REVOLUCIÓNS LIBERAIIS (CONTINUACIÓN)

B2.2. Identificar os principais feitos das revolucións liberais burguesas en Europa e América nos séculos XVIII e XIX.

B2.2.1. Redacta unha narrativa sintética cos principais feitos dalgunha das revolucións burguesas da primeira metade do século XIX, acudindo a explicacións causais, e sinala os proles e os contras

B2.2.2. Redacta unha narrativa sintética cos principais feitos dalgunha das revolucións burguesas do século XVIII, acudindo a explicacións causais, e indica os proles e os contras.
• Explica as distintas fases da unificación de Italia interpretando

mapas históricos.

• Explica as distintas fases da unificación de Alemaña interpretando mapas históricos.

• Explica por escrito os principais feitos e datos xeográficos da Revolución americana.

• Explica por escrito as etapas da Revolución francesa, a súa duración e os sucesos que destacaron en cada unha.

40%

40%
CSC CAA CCL

BLOQUE 10. A RELACIÓN ENTRE O PASADO, O PRESENTE E O FUTURO A TRAVÉS DA HISTORIA E A XEOGRAFÍA

- B10.2.** Explicar as características de cada tempo histórico e certos acontecementos que determinaron cambios fundamentais no rumbo da historia, diferenciando períodos que facilitan o seu estudo e a súa interpretación.
- B10.2.1.** Ordena temporalmente algúns feitos históricos e outros feitos salientables, utilizando para iso as nocións básicas de sucesión, duración e simultaneidade.
- B10.2.2.** Realiza diversos tipos de eixes cronolóxicos e mapas históricos.
- Sitúa no tempo feitos da Revolución americana e recoñece nun mapa histórico as Trece Colonias.
 - Enumera as etapas da Revolución e a súa duración.
 - Ordena acontecementos cronoloxicamente e sitúaos nunha liña
- 50%CSC CMCCT

precisión, inseríndoo no contexto adecuado.

B10.4.1. Utiliza con fluidez e precisión o vocabulario histórico e artístico necesario.

do tempo. 100%CSC CMCCT

- Coñece o significado de termos históricos e artísticos e emprégaos

axeitadamente. 30%CSC CCL

B10.4. Utilizar o vocabulario histórico e artístico con

Programación Didáctica da Aula de Historia de 4.º de ESO

OUTROS ELEMENTOS DA PROGRAMACIÓN

ORIENTACIÓNS

Modelo discursivo/expositivo.

Modelo experiencial.

Obradoiros.

Aprendizaxe cooperativa. Traballo por tarefas.

Traballo por proxectos. Outros.

Actividade e experimentación.

Participación.

Motivación.

Personalización.

Inclusión.

Interacción.

Significatividade.

Funcionalidade.

Globalización.

Avaliación formativa.

Outros.

Tarefas individuais. Agrupamento flexible. Parellas.

Pequeno grupo. Gran grupo.

Grupo interclase. Outros.

RECURSOS PARA

- Observación directa do traballo diario.
- Análise e valoración de tarefas especialmente creadas para a avaliación.
- Valoración cuantitativa do avance

individual (calificacións).

Valoración cualitativa do avance individual (anotacións e puntualizacións).

Valoración cuantitativa do avance

colectivo. Valoración cualitativa do avance

colectivo. Outros.

Observación directa.

Elemento de diagnóstico: rúbrica da unidade.

Avaliación de contidos, proba

correspondente á unidade.

Avaliación por competencias, proba correspondente á unidade.

Outros documentos gráficos ou textuais. á unidade.

Debates e intervencións.

Proxectos persoais ou de grupo.

Representacións e dramatizacións.

Elaboracións multimedia.

Outros.

Cualificación cuantitativa:

• Probas de avaliación de contidos.

Cualificación cualitativa: terá como clave para o diagnóstico a rúbrica correspondente para o diagnóstico a rúbrica correspondente para o diagnóstico a rúbrica correspondente

• Probas de avaliación por

competencias.

• Observación directa.

Programación Didáctica da Aula de Historia de 4.º de ESO

IMPLÍCATE • *Non transformation
without representation!* • A canción
protesta.

• Da canción protesta ao rap.

PROXECTOS DO BLOQUE 2:

NAVEGA • Navegantes doutro
tempo.

PROXECTOS DO BLOQUE 1:

• Da prensa ao *padlet*.

• Final do proxecto: o noso espazo

virtual. PROXECTOS DO BLOQUE TRABALLO COOPERATIVO DA
3: SOÑA • *I have a dream*. UNIDADE 2 • Un itinerario polo París
da Revolución.
• Soños de vangarda.
• Final do proxecto: silencio, sóñase.

Comprensión lectora. Facémonos preguntas. *Por que o 14 de xullo é a festa nacional de Francia?* (páxina 38); *A Declaración de Independencia* (páxina 40); *O terceiro estado segundo Sieyès* (páxina 42); *Decreto sobre sospeitosos* (páxina 44); *Os símbolos da Revolución* (páxina 45); *A ideoloxía da Restauración* (páxina 48); *Proclamación da independencia grega* (páxina 50). *Verdí e a unificación italiana* (páxina 52). *A nación alemá* (páxina 53). *Declaración de Dereitos de Virxinia* (páxina 56). *Primavera árabe: esperanzas frustradas* (páxina 59). *Que papel desempeñaron as mulleres na Revolución francesa?* (páxina 60).

Expresión oral e escrita. *O terceiro estado segundo Sieyès*: cuestións (páxina 42); actividade 2 (páxina 43); *Decreto sobre sospeitosos*: cuestións (páxina 44); actividade 4 (páxina 45); actividade 5 (páxina 47); *A ideoloxía da restauración*: cuestións e actividade 6 (páxina 48); actividade 7 (páxina 49); *Proclamación da independencia grega*: cuestións (páxina 50), actividade 9 (páxina 53); actividade 10 (páxina 54); *A nación alemá*: cuestións (páxina 55); Interpretar a Declaración de Dereitos do Home e do Cidadán

(páxina 58).

Comunicación audiovisual. Mapa das trece colonias no ano 1776 (páxina 40); actividade 1 interpreta o mapa e a liña do tempo (páxina 41); *Declaración de Independencia*, obra de John Trumbull (páxina 41); *O xuramento do Xogo da Pelota*, obra de Jacques Louis David (páxina 42); actividade 2 interpreta o gráfico sobre a Constitución francesa de 1791 (páxina 43); Liña do tempo: as fases da Revolución Francesa (páxinas 44 e 45); Mapa do Imperio napoleónico en 1812 e liña do tempo do consulado e o Imperio de Napoleón (páxinas 46 e 47); interpretar unha caricatura do Congreso de Viena (páxina 48); Europa despois do Congreso de Viena (1815) (páxina 49); Mapa das revolucións de 1820, 1830 e 1848 (páxina 50); *A Liberdade guiando ao pobo*, obra de Delacroix (páxina 51); Reunión entre Garibaldi e o rei Vitor Manuel II, obra de Pietro Aldi e Caricatura de Giuseppe Verdi realizada no século XIX (páxina 52); Interpretar os mapas de Italia antes e despois da unificación (páxina 53); Interpretar o mapa da unificación de Alemaña (páxina 54); Proclamación do káiser Guillerme I na Galería dos Espellos do palacio de Versalles (páxina 55); analizar a participación feminina na Revolución francesa en tres imaxes: A

Versalles, a Versalles (A). Club patriótico feminino (B). Os parisienses plantan a árbore da liberdade (C) (páxina 60).

O tratamento das tecnoloxías da información e da comunicación. Actividade 3 Usa as TIC (páxina 45); actividade 20 Usa as TIC (páxina 57); actividade 26 Busca información (páxina 59); actividade 31 Usa as TIC (páxina 61).

Emprendemento. Resolve un caso práctico. A primavera árabe, unha nova «Revolución francesa»? (páxina 59); elaborar un itinerario polo Paris da Revolución (páxina 61).

Educación cívica e constitucional. Interpretar a Declaración de Dereitos do Home e do Cidadán (páxina 58). Primavera árabe: esperanzas frustradas (páxina 59). A participación feminina na Revolución francesa (páxina 60).

Valores persoais. Interpretar a Declaración de Dereitos do Home e do Cidadán (páxina 58).

Programación Didáctica da Aula de Historia de 4.º de ESO

26

UNIDADE 3. A Revolución Industrial e os cambios sociais.

OBXECTIVOS CURRICULARES

- Asumir responsablemente os seus deberes, coñecer e exercer os seus dereitos no respecto ás demais persoas, practicar a tolerancia, a cooperación e a solidariedade entre as persoas e os grupos, exercitarse no diálogo, afianzando os dereitos humanos e a igualdade de trato e de oportunidades entre mulleres e homes, como valores comúns dunha sociedade plural, e prepararse para o exercicio da cidadanía democrática.
- Desenvolver e consolidar hábitos de disciplina, estudo e traballo individual e en equipo, como condición necesaria para unha realización eficaz das tarefas da aprendizaxe e como medio de desenvolvemento persoal.
- Desenvolver destrezas básicas na utilización das fontes de información, para adquirir novos coñecementos con sentido crítico. Adquirir unha preparación básica no campo das tecnoloxías, especialmente as da información e a comunicación.
- Desenvolver o espírito emprendedor e a confianza en si mesmo, a participación, o sentido crítico, a iniciativa persoal e a capacidade para aprender a aprender,

planificar, tomar decisións e asumir responsabilidades.

PUNTO DE PARTIDA DA UNIDADE

- Enfoque da unidade.** Nesta primeira unidade os alumnos estudarán a orixe da Revolución industrial, a Primeira Revolución Industrial en Gran Bretaña e a posterior expansión a Estados Unidos, Europa e Asia. Estudarán tamén os efectos da industrialización na poboación, a nova división de clases da sociedade e o nacemento do movemento obreiro, farán tamén nesta unidade unha análise dos cambios nos transportes e o impacto do ferrocarril, as primeiras cidades industriais e as fábricas téxtiles; e valorarán o legado das revolucións industriais.
- h) Comprender e expresar con corrección, oralmente e por escrito, na lingua galega e na lingua castelá, textos e mensaxes complexas, e iniciarse no coñecemento, na lectura e no estudo da literatura.

- l) Coñecer, valorar e respectar os aspectos básicos da cultura e da historia propias e das outras persoas, así como o patrimonio artístico e cultural. Coñecer mulleres e homes que realizaran achegas importantes á cultura e á sociedade galega, ou a outras culturas do mundo.
- n) Apreciar a creación artística e comprender a linguaxe das manifestacións artísticas, utilizando diversos medios de expresión e representación.
- o) Coñecer e valorar a importancia do uso da lingua galega como elemento fundamental para o mantemento da identidade de Galicia, e como medio de relación interpersoal e expresión de riqueza cultural nun contexto plurilingüe, que permite a comunicación con outras linguas, en especial coas pertencentes á comunidade lusófona.

- **O que os alumnos xa coñecen.** Os alumnos xa coñecen, as revolucións burguesas do século XVIII e as posteriores ondas revolucionarias a principios do século XIX
- **Previsión de dificultades.** É posible que os alumnos atopen algunha dificultade á hora de comprender o diferente ritmo na industrialización dos países europeos, polo que pode ser útil lembrar os períodos de inestabilidade política que sucederon nalgúns países europeos coas diferentes revolucións. Tamén é posible que sexa difícil para eles situar cronoloxicamente algún suceso ou lembrar algunha data.

Programación Didáctica da Aula de Historia de 4.º de ESO

27

Suxestión de temporalización: primeira semana de novembro

BLOQUE 3. A REVOLUCIÓN INDUSTRIAL

- Revolución Industrial: concepto; factores económicos, sociais e ideolóxicos que a fan posible.
- Revolución Industrial: desde Gran Bretaña ao resto de Europa.
- Consecuencias da Revolución Industrial. Movemento obreiro (orixes, ideoloxías e formas de organización).
- A ciencia no século XIX.
- A orixe da Revolución Industrial.
- A Primeira Revolución Industrial.
- A revolución dos transportes.
- A Segunda Revolución Industrial.
- A expansión da Revolución Industrial. • Os efectos da industrialización na poboación.
- A sociedade de clases: as clases altas; as clases medias e baixas.
- O nacemento do movemento obreiro.
- Análise do impacto do ferrocarril.
- Análise das migracións do século XIX.
- Comparación das formas de vida a través da pintura.
- Comparación das ideoloxías marxista e anarquista. • Os cambios nos transportes.

- As primeiras cidades industriais e as fábricas téxtiles.
- O legado das revolucións industriais.
- B3.1.** Describir os feitos salientables da Revolución Industrial e o seu encadeamento causal.
- B3.2.** Analizar as vantaxes e os inconvenientes de ser un país pioneiro nos cambios.
- B3.3.** Entender o concepto de progreso, e os sacrificios e os avances que leva consigo.
- B3.5.** Coñecer os principais avances científicos e tecnolóxicos do século XIX, e a súa relación coas revolucións industriais.

BLOQUE 4. O IMPERIALISMO DO SÉCULO XIX E A PRIMEIRA GUERRA MUNDIAL

- A arte no século XIX.
- Comparación das formas de vida a través da

pintura.

B4.5. Relacionar movementos culturais como o romanticismo, en distintas áreas, e recoñecer a orixinalidade de movementos artísticos como o

impresionismo, o expresionismo e outros "ismos" en Europa.

BLOQUE 10. A RELACIÓN ENTRE O PASADO, O PRESENTE E O FUTURO A TRAVÉS DA HISTORIA E A XEOGRAFÍA

- Relación entre o pasado, o presente e o futuro a través da historia e a xeografía.
- Cambio e continuidade.
- Vocabulario histórico e artístico. Idade

contemporánea.

- Comparación da sociedade da Revolución Industrial coa dos nosos días.
 - Interpretación de esquemas e de liñas do tempo do século XIX.
 - Vocabulario histórico e artístico.
- B10.1.** Recoñecer que o pasado non está "morto e enterrado", senón que determina o presente e os posibles

futuros e espazos, ou inflúe neles.

B10.2. Explicar as características de cada tempo histórico e certos acontecementos que determinaron cambios fundamentais no rumbo da historia, diferenciando períodos que facilitan o seu estudo e a súa interpretación.

B10.4. Utilizar o vocabulario histórico e artístico con precisión, inseríndoo no contexto adecuado.

Programación Didáctica da Aula de Historia de 4.º de ESO

BLOQUE 3. A REVOLUCIÓN INDUSTRIAL

B3.1. Describir os feitos salientables da Revolución Industrial e o seu encadeamento causal.

pioneiro nos cambios.

B3.1.1. Analiza os proles e os contras da primeira Revolución Industrial en Inglaterra.

países de Europa, América e Asia, nas súas distintas escalas temporais e xeográficas.

• Interpreta a imaxe das primeiras fábricas téxtiles analizando as condicións de traballo e o trato aos obreiros que traballaban nelas.

• Interpreta un mapa analizando a relación entre o nivel de industrialización e a mellora da rede de transportes.

• Estuda os procesos de

industrialización en Gran Bretaña, no continente europeo, en Estados Unidos e en Xapón, sitúaos no tempo

CSC

60%
CSC CAA CCL

B3.2. Analizar as vantaxes e os inconvenientes de ser un país

B3.2.1. Analiza e compara a industrialización de diferentes

CAA
CCL

B3.2.2. Compara o proceso de e no espazo xeográfico. 40% • Estuda a Primeira Revolución

industrialización en Inglaterra e nos países nórdicos.
Industrial en Gran Bretaña e compáraa coa doutros países do continente europeo.

70%
CSC CAA CCL

Programación Didáctica da Aula de Historia de 4.º de ESO

30

BLOQUE 3. A REVOLUCIÓN INDUSTRIAL (CONTINUACIÓN)

B3.3. Entender o concepto de progreso, e os sacrificios e os avances que leva consigo.

coas revolucións industriais.

B3.3.1. Explica a situación laboral feminina e infantil nas cidades industriais.

cronolóxico, diacrónico e sincrónico, cos principais avances científicos e tecnolóxicos do século XIX.
• Analiza textos e imaxes que describen as condicións de traballo das mulleres e dos nenos nas cidades industriais do século XIX e principios do XX.

• Analiza un eixe cronolóxico cos avances técnicos que caracterizan á época das revolucións industriais.

CSC

CSIEE CCL

B3.5. Coñecer os principais avances científicos e tecnolóxicos do século XIX, e a súa relación

B3.5.1. Elabora un eixe

30% 70%

CSC

CAA

CMCCT

BLOQUE 4. O IMPERIALISMO DO SÉCULO XIX E A PRIMEIRA GUERRA MUNDIAL

<p>B4.5. Relacionar movementos culturais como o romanticismo, en distintas áreas, e recoñecer a orixinalidade de movementos artísticos como o impresionismo,</p>	<p>o expresionismo e outros "ismos" en Europa.</p> <p>B4.5.1. Comenta analiticamente cadros, esculturas e exemplos arquitectónicos da arte do século XIX.</p>	<p>• Analiza tres cadros do século XIX e describe as imaxes e os personaxes representados para extraer conclusións sobre as formas de vida nese século.</p>	<p>40% CSC CAA</p>	<p>CCL CCEC</p>
---	--	---	------------------------	---------------------

BLOQUE 10. A RELACIÓN ENTRE O PASADO, O PRESENTE E O FUTURO A TRAVÉS DA HISTORIA E A XEOGRAFÍA

B10.1. Recoñecer que o pasado non

B10.1.3. Compara (nun aspecto ou en varios) • Compara en que se parece e en que se
está "morto e enterrado", senón que determina o presente diferencia a sociedade do tempo da
e os posibles futuros e espazos, ou inflúe neles. Revolución Industrial á dos nosos días.
revolucións industriais do século XIX coa revolución 50%
tecnolóxica de finais do século XX e principio do XXI. CMCCT

CAA

B10.2. Explicar as características de cada tempo histórico

e certos acontecementos que determinaron cambios fundamentais no rumbo da historia, diferenciando períodos que facilitan o seu estudo e a súa interpretación.

B10.4. Utilizar o vocabulario histórico e artístico con precisión, inseríndoo no contexto adecuado.

B10.2.1. Ordena temporalmente algúns feitos históricos e outros feitos salientables, utilizando para iso as nocións básicas de sucesión, duración e simultaneidade.

B10.4.1. Utiliza con fluidez e precisión o vocabulario histórico e artístico necesario.

• Sitúa no tempo feitos salientables do movemento obreiro no século XIX.

50% CSC
CMCCT

históricos e artísticos e emprégaos

axeitadamente. 100% CSC CCL

• Coñece o significado de termos

Programación Didáctica da Aula de Historia de 4.º de ESO

OUTROS ELEMENTOS DA PROGRAMACIÓN

Modelo experiencial.

Obradoiros.

Aprendizaxe cooperativa. Traballo Personalización.

por tarefas.

Traballo por proxectos. Outros.

Actividade e experimentación.

Participación.

Motivación.

Inclusión.

Interacción.

Significatividade.

Funcionalidade.

Globalización.

Avaliación formativa.

Outros.

Tarefas individuais. Agrupamento

flexible. Parellas.

ORIENTACIÓNS

Modelo discursivo/expositivo.

Pequeno grupo. Gran grupo. Grupo interclase. Outros.

Programación Didáctica da Aula de Historia de 4.º de ESO

34

RECURSOS PARA

☒ Observación directa do traballo diario.	☒ Valoración cuantitativa do avance individual (calificacións).	unidade.	Elaboracións multimedia.
☒ Análise e valoración de tarefas especialmente creadas para a avaliación.	☒ Valoración cualitativa do avance individual (anotacións e puntualizacións).	☒ Avaliación de contidos, proba correspondente á unidade.	☐ Outros.
	☐ Valoración cuantitativa do avance colectivo. ☐ Valoración cualitativa do avance colectivo. ☐ Outros.	☒ Avaliación por competencias, proba correspondente á unidade.	Cualificación cuantitativa:
	☒ Observación directa.	☒ Outros documentos gráficos ou textuais. Debates e intervencións.	• Probas de avaliación de contidos.
☒ Elemento de diagnóstico: rúbrica da		☒ Proxectos persoais ou de grupo. ☐ Representacións e dramatizacións. ☐	Cualificación cualitativa: terá como clave para o diagnóstico a rúbrica correspondente á unidade. • Probas de avaliación por

competencias.

• Observación directa.

Programación Didáctica da Aula de Historia de 4.º de ESO

35

• *Non transformation without representation!* • A canción protesta.

• Da canción protesta ao rap.

PROXECTOS DO BLOQUE 2: NAVEGA

• Navegantes doutro tempo.

• Da prensa ao *padlet*.

• Final do proxecto: o noso espazo virtual.

PROXECTOS DO BLOQUE 1: IMPLÍCATE PROXECTOS DO BLOQUE 3: SOÑA

- *I have a dream.*
- Soños de vangarda.
- Final do proxecto: silencio, sóñase.

TRABALLO COOPERATIVO DA UNIDADE

- 3 • Debate sobre a finalidade das Exposicións Universais.

Programación Didáctica da Aula de Historia de 4.º de ESO

36

revolucionaria? (páxina 62); Funcionamento da máquina de vapor (páxina 63); *Unha investigación sobre a natureza e causas da riqueza das nacións* (páxina 67); *Riscos do ferrocarril* (páxina 71); *Cambios nos transportes* (páxina 72); *O traballo en cadea* (páxina 73); *O nacemento dun imperio industrial* (páxina 74); *As cidades industriais* (páxina 78). *Matrimonios de conveniencia* (páxina 80); *Valores da clase media* (páxina 82); *O marxismo. O anarquismo* (páxina 85); *O legado das revolucións industriais* (páxina 87); *Unha cidade industrial; O traballo nas minas* (páxina 88); *A Revolución Industrial na vida cotiá* (páxina 89); *Condicións de traballo e saúde; mulleres nas minas* (páxina 90).

Expresión oral e escrita. Actividade 1 (páxina 64); actividade 2 (páxina 66); *Unha investigación sobre a natureza e causas da riqueza das nacións*, cuestións (páxina 67); actividade 5 (páxina 70); *O traballo en cadea*: cuestións (páxina 71); *O nacemento dun imperio industrial*: cuestións, actividade 7 (páxina 74); actividade 8 (páxina 75); actividade 9 (páxina 76); actividade 11 (páxina 78); *Matrimonios de conveniencia*: actividades (páxina 80); actividade 12 (páxina 81); *Valores da clase media*, cuestións (páxina 82); actividade 16 (páxina 85).

Comprensión lectora. Facémonos preguntas. *Foi a máquina de vapor realmente*

Comunicación audiovisual. Debuxos esquemáticos de distintas máquinas de vapor

(páxinas 62 e 63); Gráfico do movemento natural da poboación inglesa e *Caricatura sobre os posibles efectos da vacina da varíola* (páxina 64); *infografía: Sembradora mecánica de Jethro Tull e esquema sobre a rotación cuatrienal de cultivos* (páxina 65); Mapa da industrialización británica en 1800 e diagrama de barras sobre as exportacións de tecidos británicos en 1820 e 1840 (páxina 66); infografía: as primeiras fábricas téxtiles (páxinas 68 e 69); *O vapor Clermont na súa primeira viaxe, en 1807* e mapa das principais vías ferroviarias en Gran Bretaña en 1850 (páxina 70); esquemas sobre a redución da duración das viaxes grazas ao ferrocarril (páxina 71); *Caricatura da Standard Oil* (páxina 73); mapas de Europa coa rede ferroviaria en 1880 e as distintas industrias a finais do XIX (páxina 75); cadro que representa a evolución da natalidade e a mortalidade en Reino Unido e Alemaña, (páxina 76); mapa das migracións mundiais entre 1820 e 1914 (páxina 77); Infografía sobre as cidades industriais (páxina 78 e 79); infografía dun barrio burgués do século XIX (páxina 81); liña do tempo cos logros do movemento obreiro (páxina 85).

O tratamento das tecnoloxías da información e da comunicación. Actividade 4 Usa as TIC (páxina 68); actividade 15 Usa as TIC (páxina 85); actividade 35 Investiga e opina (páxina 90); actividade 36 Usa as TIC (páxina 91).

Emprendemento. Resolve un caso práctico. *A revolución industrial na vida cotiá* (páxina 89); Análise científica. En que condicións traballaban as mulleres e os nenos? (páxina 90).

Educación cívica e constitucional. Analizar a Revolución Industrial a través de novelas (páxina 88); Resolve un caso práctico. *A revolución industrial na vida cotiá* (páxina 89); Análise científica. En que condicións traballaban as mulleres e os nenos? (páxina 90). *Debate sobre a finalidade das Exposicións Universais* (páxina 91).

Valores persoais. En que condicións traballaban as mulleres e os nenos? (páxina 90).

Programación Didáctica da Aula de Historia de 4.º de ESO

UNIDADE 4. España no século XIX.

OBXECTIVOS CURRICULARES

- Asumir responsablemente os seus deberes, coñecer e exercer os seus dereitos no respecto ás demais persoas, practicar a tolerancia, a cooperación e a solidariedade entre as persoas e os grupos, exercitarse no diálogo, afianzando os dereitos humanos e a igualdade de trato e de oportunidades entre mulleres e homes, como valores comúns dunha sociedade plural, e prepararse para o exercicio da cidadanía democrática.
- Desenvolver e consolidar hábitos de disciplina, estudo e traballo individual e en equipo, como condición necesaria para unha realización eficaz das tarefas da aprendizaxe e como medio de desenvolvemento persoal.
- Desenvolver destrezas básicas na utilización das fontes de información, para adquirir novos coñecementos con sentido crítico. Adquirir unha preparación básica no campo das tecnoloxías, especialmente as da información e a comunicación.
- Desenvolver o espírito emprendedor e a confianza en si mesmo, a participación, o sentido crítico, a iniciativa persoal e a capacidade para aprender a aprender, planificar, tomar decisións e asumir responsabilidades.
- Comprender e expresar con corrección, oralmente e por escrito, na lingua galega e

37

na lingua castelá, textos e mensaxes complexas, e iniciarse no coñecemento, na lectura e no estudo da literatura.

PUNTO DE PARTIDA DA UNIDADE

- Enfoque da unidade.** Nesta unidade os alumnos estudarán a Guerra da Independencia española, as Cortes de Cádiz e o reinado de Fernando VII e a independencia das colonias hispanoamericanas; estudarán despois o reinado de Isabel II e a construción do estado liberal, a República e a Restauración de Alfonso XII, analizarán a historia a través das caricaturas da época e un organigrama dos partidos políticos do século XIX. Estúdase tamén neste tema a Revolución Industrial en España e as transformacións sociais que tiveron lugar pola súa causa. Prestarase especial atención á situación de Galicia no século XIX.
- Coñecer, valorar e respectar os aspectos básicos da cultura e da historia propias e das outras persoas, así como o patrimonio artístico e cultural. Coñecer mulleres e homes que realizaran achegas importantes á cultura e á sociedade galega, ou a outras culturas do mundo.
 - Apreciar a creación artística e comprender a linguaxe das manifestacións artísticas,

utilizando diversos medios de expresión e representación.

- ñ) Coñecer e valorar os aspectos básicos do patrimonio lingüístico, cultural, histórico e artístico de Galicia, participar na súa conservación e na súa mellora, e respectar a diversidade lingüística e cultural como dereito dos pobos e das persoas, desenvolvendo actitudes de interese e respecto cara ao exercicio deste dereito.
- o) Coñecer e valorar a importancia do uso da lingua galega como elemento fundamental para o mantemento da identidade de Galicia, e como medio de relación interpersoal e expresión de riqueza cultural nun contexto plurilingüe, que permite a comunicación con outras linguas, en especial coas pertencentes á comunidade lusófono.

- **O que os alumnos xa coñecen.** Os alumnos coñecen dos temas anteriores os procesos revolucionarios do século XIX e a Revolución Industrial en Gran Bretaña e noutros países de Europa e América.
- **Previsión de dificultades.** É posible que os alumnos teñan algunhas dificultades para ordenar os distintos sucesos no tempo e memorizar as numerosas datas importantes.

Programación Didáctica da Aula de Historia de 4.º de ESO

38

Suxestión de temporalización: terceira semana de novembro

BLOQUE 2. A ERA DAS REVOLUCIÓNS LIBERAIAS

- Revolucións burguesas nos séculos XVIII e XIX: bases ideolóxicas (liberalismo, nacionalismo e rexionalismo), económicas e sociais; principais consecuencias.
- Revolucións burguesas nos séculos XVIII e XIX: periodización e feitos principais. Restauración. Procesos unificadores e independentistas. O caso español.
- A guerra da Independencia (1808-1814).
- As Cortes de Cádiz.
- O reinado de Fernando VII (1814-1833). • A independencia das colonias hispanoamericanas.
- Isabel II e a construción do estado liberal (1833-1868).
- O Sexenio Democrático (1868-1874).
- A Restauración.
- A historia de España a través das caricaturas.
- Organigrama sobre os partidos políticos españois no século XIX.
- Representación de *Mariana Pineda*.

B2.1. Comprender o alcance e as limitacións dos procesos revolucionarios dos séculos XVIII e XIX.

B2.2. Identificar os principais feitos das revolucións liberais burguesas en Europa e América nos séculos XVIII e XIX.

BLOQUE 3. A REVOLUCIÓN INDUSTRIAL

- Revolución Industrial: desde Gran Bretaña ao resto de Europa.
 - Discusión en torno ás características da industrialización en España e Galicia: éxito ou fracaso?
- A Revolución Industrial en España.
 - As transformacións sociais.
 - Revolución Industrial en España, éxito ou fracaso? • Galicia no século XIX.
- O legado do século XIX en España.
 - B3.2.** Analizar as vantaxes e os inconvenientes de ser un país pioneiro nos cambios.
 - B3.4.** Analizar a evolución dos cambios económicos en España e en Galicia, a raíz da industrialización parcial do país.

BLOQUE 10. A RELACIÓN ENTRE O PASADO, O PRESENTE E O FUTURO A TRAVÉS DA HISTORIA E A XEOGRAFÍA

- Cambio e continuidade.
- Vocabulario histórico e artístico. Idade

contemporánea.

- Interpretación de esquemas e de liñas do tempo do século XIX.

- Vocabulario histórico e artístico.

B10.2. Explicar as características de cada tempo histórico e certos acontecementos que determinaron cambios

fundamentais no rumbo da historia, diferenciando períodos que facilitan o seu estudo e a súa interpretación.

B10.4. Utilizar o vocabulario histórico e artístico con precisión, inseríndoo no contexto adecuado.

Programación Didáctica da Aula de Historia de 4.º de ESO

BLOQUE 2. A ERA DAS REVOLUCIÓNS LIBERAIS

B2.1. Comprender o alcance e as limitacións dos procesos revolucionarios dos séculos XVIII e XIX.

B2.2. Identificar os principais feitos das revolucións liberais liberais burguesas en

B2.1.1. Sopesa as razóns dos

revolucionarios para actuar como o fixeron cos principais feitos dalgunha das

- Valora os motivos que impulsaron o pobo de Madrid no levantamento do 2 de maio de 1808. 30%

B2.2.1. Redacta unha narrativa sintética

- Explica os principais feitos da Guerra da Independencia, a súa orixe e os seus motivos, valorando a actuação das Cortes de Cádiz e a Constitución de 1812.
- Europa e América nos séculos XVIII e XIX.
revolucións burguesas da primeira metade do século XIX, acudindo a explicacións causais, e sinala os seus motivos, valorando a actuação das Cortes de Cádiz e a Constitución de 1812.
- CSC CAA CCL CSC
100%
CAA CCL

Programación Didáctica da Aula de Historia de 4.º de ESO

BLOQUE 3. A REVOLUCIÓN INDUSTRIAL

- B3.2.** Analizar as vantaxes e os inconvenientes de ser un país pioneiro nos cambios.
- B3.2.1.** Analiza e compara a industrialización de diferentes países de Europa, América e Asia, nas súas distintas escalas temporais e xeográficas.
- B3.4.** Analizar a evolución dos cambios
- B3.4.1.** Especifica algunhas repercusións
- Analiza o tardío proceso de industrialización española e os factores que incidiron nese atraso con respecto a outros países como o Reino Unido ou Alemaña.
 - Estuda os cambios sociais, políticos
- 40%
CSC CAA CCL

da industrialización parcial do país. e económicos en España como 60% CSC
políticas como consecuencia dos cambios consecuencia da industrialización do país.
económicos en España e en Galicia, a raíz económicos en España.

Programación Didáctica da Aula de Historia de 4.º de ESO

BLOQUE 10. A RELACIÓN ENTRE O PASADO, O PRESENTE E O FUTURO A TRAVÉS DA HISTORIA E A XEOGRAFÍA

42

B10.2. Explicar as características de cada tempo histórico e certos acontecementos que determinaron cambios fundamentais no rumbo da historia, diferenciando períodos que facilitan o seu estudo e a súa interpretación.

precisión, inseríndoo no contexto adecuado.

B10.2.1. Ordena temporalmente algúns feitos históricos e outros feitos salientables, utilizando para iso as nocións básicas de sucesión, duración e simultaneidade.

B10.4. Utilizar o vocabulario histórico e artístico con

B10.2.2. Realiza diversos tipos de eixes cronolóxicos e mapas históricos.

- Ordena acontecementos cronoloxicamente e sitúaos nunha liña

axeitadamente. 100% CSC CCL

B10.4.1. Utiliza con fluidez e precisión o vocabulario histórico e artístico necesario.

- Sitúa no tempo e recoñece nun mapa histórico os movementos da guerra da

Independencia. 50% CSC CMCCT

do tempo. 100% CSC CMCCT

- Coñece o significado de termos históricos e artísticos e emprégaos

ORIENTACIONES

Modelo discursivo/expositivo.

Modelo experiencial.

Obradoiros.

Aprendizaxe cooperativa. Traballo por tarefas.

Traballo por proxectos. Outros.

Actividade e experimentación.

Participación.

Motivación.

Personalización.

Inclusión.

Interacción.

Significatividade.

Funcionalidade.

Globalización.

Avaliación formativa.

Outros.

Tarefas individuais. Agrupamento flexible. Parellas.

Pequeno grupo. Gran grupo.

Grupo interclase. Outros.

RECURSOS PARA

- Observación directa do traballo diario.
- Análise e valoración de tarefas especialmente creadas para a avaliación.
- Valoración cuantitativa do avance individual (cualificacións).

- Valoración cualitativa do avance individual correspondente á unidade. (anotacións e puntualizacións).
 - Valoración cuantitativa do avance colectivo.
 - Valoración cualitativa do avance colectivo.
 - Outros.
 - Observación directa.
 - Elemento de diagnóstico: rúbrica da unidade.
 - Avaliación de contidos, proba correspondente á unidade.
 - Avaliación por competencias, proba correspondente á unidade.
- Outros documentos gráficos ou textuais.
 - Debates e intervencións.
 - Proxectos persoais ou de grupo.
 - Representacións e dramatizacións.
 - Elaboracións multimedia.
 - Outros.
- Cualificación cuantitativa:**
- **Probas de avaliación de contidos.**
- Cualificación cualitativa:** terá como clave para o diagnóstico a rúbrica correspondente
- **Probas de avaliación por competencias.**
- **Observación directa.**

Programación Didáctica da Aula de Historia de 4.º de ESO

without representation! • A canción protesta.

- Da canción protesta ao rap.

PROXECTOS DO BLOQUE 2:

NAVEGA • Navegantes doutro tempo.

- Da prensa ao *padlet*.

PROXECTOS DO BLOQUE 1:

IMPLÍCATE • *Non transformation*

- Final do proxecto: o noso espazo virtual. PROXECTOS DO BLOQUE

3: SOÑA • *I have a dream.*

TRABALLO COOPERATIVO DA

• Soños de vangarda.

UNIDADE 4 • A representación de

• Final do proxecto: silencio, sóñase. *Mariana Pineda.*

Comprensión lectora. Facémonos preguntas: *Foi Goya un cronista do seu tempo?* (páxina 92); *O 2 de maio de 1808* (páxina 94); *O Cádiz das Cortes* (páxina 96); *A Constitución de 1812* (páxina 97); *O Manifesto dos Persas* (páxina 98); *Discurso de Simón Bolívar* (páxina 101); *Constitución de 1845* (páxina 103); *Constitución de 1869* (páxina 104). *A fraude electoral* (páxina 106); *A desamortización de Mendizábal* (páxina 108); *O exemplo das mulleres pioneiras* (páxina 113); *Isabel II. Historia da raíña de España, 1862*; *O legado do século XIX en España* (páxina 115). *Analizar a historia de España a través das caricaturas*; *Búscanse pretendentes ao trono de España* (páxina 116). *A Revolución Industrial en España, éxito ou fracaso?*; *A tese de Nadal*; *A tese de Artola* (páxina 118). *A representación de Mariana Pineda* (páxina 119).

Expresión oral e escrita. *O 2 de maio de 1808*, cuestións (páxina 94); actividade 1 (páxina 95); *A Constitución de 1812*, cuestións (páxina 97); *O Manifesto dos Persas*, cuestións, actividade 2 (páxina 98); actividade 3 (páxina 99); *Discurso de Simón Bolívar*, actividades; actividade 4 (páxina 101); actividade 5 (páxina 102); *Constitución de 1845*, cuestións (páxina 103); *Constitución de 1869*, cuestións (páxina 104); actividade 6 (páxina 105); *A fraude electoral*, cuestións (páxina 106); *A desamortización de Mendizábal*, cuestións (páxina 108); actividade 8 (páxina 109);

actividade 28 (páxina 119).

Comunicación audiovisual. Imaxes de presentación da unidade (páxinas 92 e 93); *O dous de maio de 1808 en Madrid, obra de Goya* (páxina 94); mapa histórico e liña do tempo da Guerra da Independencia (páxina 95); *Vista de Cádiz no século XIX; A promulgación da Constitución de 1812, obra de Salvador Viniegra* (páxina 96); Infografía de Fernando VII con manto real, obra de Francisco de Goya, 1815; liña do tempo do fin do absolutismo (páxina 99); *Entrada en Lima do xeneral San Martín, obra de José Alcántara da Torre*; liña do tempo da emancipación da América española (páxina 100); mapa histórico e liña do tempo da independencia das colonias americanas (páxina 101); Isabel II, obra de Federico de Madrazo; cadro informativo sobre o reinado de Isabel II (páxina 102); Liña do tempo sobre o reinado de Isabel II (páxinas 102 e 103); mapa histórico sobre a primeira guerra carlista (páxina 103); Caricatura da revista *La Flaca* sobre a busca dun rei para España (páxina 104); Infografía: *Alegoría da Primeira República española* (páxina 105); Caricatura de Cánovas e Sagasta, publicada na revista *El loro* en 1882 (páxina 106); Organigrama dos partidos políticos españois no século XIX (páxina 107); Instalacións de Altos Hornos de Biscaia en Barakaldo (páxina 108); Mapa da

rede ferroviaria e principais industrias en España, século XIX (páxina 109); *Interior ao aire libre*, obra de Ramón Casas; *Transporte de azafrán*, obra de José Bru Albiñana (páxina 110); Mitin de Pablo Iglesias, fundador do PSOE (páxina 111); Anuncios de viaxes en barcos de pasaxeiros e en tren dirixidos a persoas que ían emigrar (páxina 113); caricaturas sobre os políticos da época (páxinas 116 e 118).

O tratamento das tecnoloxías da información e da comunicación. Actividade 3 Investiga e opina (páxina 99); actividade 20 (páxina 115); actividade 29 (páxina 119).

Emprendemento. Aplica unha técnica. *Analizar a historia de España a través de caricaturas* (páxina 116); Pensamento crítico. *A Revolución Industrial en España, éxito ou fracaso?* (páxina 118); actividade 29 (páxina 119).

Educación cívica e constitucional. Actividade 9 (páxina 111); Aplica unha técnica. *Analizar a historia de España a través de caricaturas* (páxina 116); *A Revolución Industrial en España, éxito ou fracaso?* (páxina 118); actividade 29 (páxina 119).

Valores persoais. Actividade 9 (páxina 111); actividade 29 (páxina 119).

Programación Didáctica da Aula de Historia de 4.º de ESO

47

UNIDADE 5. Imperialismo, guerra e revolución.

OBXECTIVOS CURRICULARES

- Asumir responsablemente os seus deberes, coñecer e exercer os seus dereitos no respecto ás demais persoas, practicar a tolerancia, a cooperación e a solidariedade entre as persoas e os grupos, exercitarse no diálogo, afianzando os dereitos humanos e a igualdade de trato e de oportunidades entre mulleres e homes, como valores comúns dunha sociedade plural, e prepararse para o exercicio da cidadanía democrática.
- Desenvolver e consolidar hábitos de disciplina, estudo e traballo individual e en equipo, como condición necesaria para unha realización eficaz das tarefas da aprendizaxe e como medio de desenvolvemento persoal.
- Desenvolver destrezas básicas na utilización das fontes de información, para adquirir novos coñecementos con sentido crítico. Adquirir unha preparación básica no campo das tecnoloxías, especialmente as da información e a comunicación.
- Desenvolver o espírito emprendedor e a confianza en si mesmo, a participación, o sentido crítico, a iniciativa persoal e a capacidade para aprender a aprender, planificar, tomar decisións e asumir responsabilidades.

PUNTO DE PARTIDA DA UNIDADE

- Enfoque da unidade.** Nesta unidade os alumnos estudarán a situación das grandes potencias na segunda metade do século XIX, os factores do imperialismo, os grandes imperios coloniais, a administración colonial e os seus efectos. Estudarán tamén a orixe da Primeira Guerra Mundial, o desenvolvemento da guerra e as súas consecuencias, As orixes da Revolución rusa, as revolucións de 1917 e a guerra civil en Rusia. Así mesmo analizarán a colonización de África a través de mapas, analizarán como viviron a guerra os seus protagonistas e recoñecerán o legado do imperialismo, a Gran Guerra e a Revolución rusa.
- h) Comprender e expresar con corrección, oralmente e por escrito, na lingua galega e na lingua castelá, textos e mensaxes complexas, e iniciarse no coñecemento, na lectura e no estudo da literatura.
- l) Coñecer, valorar e respectar os aspectos básicos da cultura e da historia propias e das outras persoas, así como o patrimonio artístico e cultural. Coñecer mulleres e homes que realizaran achegas importantes á cultura e á sociedade galega, ou a

- outras culturas do mundo.
- n) Apreciar a creación artística e comprender a linguaxe das manifestacións artísticas, utilizando diversos medios de expresión e representación.
- o) Coñecer e valorar a importancia do uso da lingua galega como elemento fundamental para o mantemento da identidade de Galicia, e como medio de relación interpersoal e expresión de riqueza cultural nun contexto plurilingüe, que permite a comunicación con outras linguas, en especial coas pertencentes á comunidade lusófona.

- **O que os alumnos xa coñecen.** Os alumnos xa coñecen a Revolución Industrial en Europa, os efectos da industrialización na poboación e o nacemento do movemento obreiro
- **Previsión de dificultades.** É posible que existan dificultades para entender e localizar os distintos imperios coloniais, para ordenar os distintos sucesos no tempo e memorizar as numerosas datas importantes.

Programación Didáctica da Aula de Historia de 4.º de ESO

48

Suxestión de temporalización: primeira semana de decembro.

BLOQUE 4. O IMPERIALISMO DO SÉCULO XIX E A PRIMEIRA GUERRA MUNDIAL

- O imperialismo no século XIX: concepto.
- Imperialismo: causas, desenvolvemento e consecuencias.
- Causas e consecuencias da Gran Guerra (1914-1919) ou Primeira Guerra Mundial.
- Revolución rusa.
 - A arte no século XIX.
 - As grandes potencias na segunda metade do século XIX.
 - Os factores do imperialismo.
 - Os grandes imperios coloniais.
 - A administración colonial e os seus efectos.
- A orixe da Primeira Guerra Mundial. • O desenvolvemento da guerra.
- As consecuencias da Primeira Guerra Mundial.
- As orixes da Revolución rusa.
- As revolucións de 1917 e a guerra civil en Rusia.
- Interpretación dunha caricatura sobre o colonialismo.
- Análise dos cambios territoriais tras a Primeira Guerra Mundial.
- Interpretación de carteis de propaganda política.
- A vida na retagarda.
- A colonización de África a través dos mapas.
- O legado do Imperialismo, a Gran Guerra e a Revolución rusa.
- **B4.1.** Identificar as potencias imperialistas e a repartición de poder económico e político no mundo no derradeiro cuarto do século XIX e no principio do XX.
- **B4.2.** Establecer xerarquías causais (aspecto e escala temporal) da evolución do imperialismo.
- **B4.3.** Coñecer os principais acontecementos da Gran Guerra, as súas interconexións coa Revolución rusa e as consecuencias dos tratados de Versalles.
- **B4.4.** Esquematizar a orixe, o desenvolvemento e as consecuencias da Revolución rusa.
- **B4.5.** Relacionar movementos culturais como o romanticismo, en distintas áreas, e recoñecer a orixinalidade de movementos artísticos como o impresionismo, o expresionismo e outros "ismos" en Europa.

BLOQUE 10. A RELACIÓN ENTRE O PASADO, O PRESENTE E O FUTURO A TRAVÉS DA HISTORIA E A XEOGRAFÍA

- Cambio e continuidade.
- Tempo histórico.
- Vocabulario histórico e artístico. Idade

contemporánea.

- Interpretación de esquemas e de liñas do tempo.
- A colonización de África.
- Vocabulario histórico e artístico.

B10.2. Explicar as características de cada tempo histórico e certos acontecementos que determinaron cambios fundamentais no rumbo da historia, diferenciando períodos

que facilitan o seu estudo e a súa interpretación.

B10.3. Entender que os acontecementos e os procesos ocorren ao longo do tempo e á vez no tempo (diacronía e sincronía).

B10.4. Utilizar o vocabulario histórico e artístico con precisión, inseríndoo no contexto adecuado.

BLOQUE 4. O IMPERIALISMO DO SÉCULO XIX E A PRIMEIRA GUERRA MUNDIAL

B4.1. Identificar as potencias imperialistas e a repartición de poder económico e político no mundo no derradeiro cuarto do século XIX e no principio do XX.

B4.2. Establecer xerarquías causais

B4.1.1. Explica razoadamente que o concepto imperialismo reflicte unha realidade que influirá na

xeopolítica mundial e nas relaciónsmundial e nas relacións económicas transnacionais. internacionais.

B4.2.1. Sabe recoñecer cadeas e • Comprende que é o Imperialismo e explica como influíu na política

• Recoñece as conexións que

existiron

50%
CSC CAA CLL

(aspecto e escala temporal) da evolución do imperialismo.

interconexións causais entre colonialismo, imperialismo e entre o Imperialismo, o colonialismo a Gran Guerra de 1914.

e a Gran Guerra de 1914. 70%CSC

CAA

BLOQUE 4. O IMPERIALISMO DO SÉCULO XIX E A PRIMEIRA GUERRA MUNDIAL (CONTINUACIÓN)

B4.3. Coñecer os principais acontecementos da Gran Guerra, as súas interconexións coa Revolución rusa e as consecuencias dos tratados de Versalles.

B4.3.1. Diferencia os acontecementos dos procesos

nunha explicación histórica, da Primeira Guerra Mundial.

- Coñece os principais acontecementos da Gran Guerra, a súa relación coa Revolución rusa e as consecuencias dos tratados de

Versalles. 100% CSC CAA

			B4.3.3. Describe a derrota de Alemaña			CSC
			• Analiza e explica o mapa político de Europa despois da Primeira Guerra Mundial.			
			• Explica os cambios territoriais, as			
		B4.3.2. Analiza o novo mapa político de Europa.		30%	CSC CAA	
	consecuencias da Revolución rusa. desde a súa propia perspectiva e desde a dos aliados.	interpretacións do alcance da Revolución rusa na súa época e na actualidade. perdas nas colonias e outras consecuencias da Gran Guerra para o Imperio alemán.	• Estuda a Revolución rusa interpretando a importancia que tivo na Europa do seu tempo e na actualidade.			CAA CCL CSC CAA CCL
B4.4. Esquematizar a orixe, o desenvolvemento e as				30%	50%	
	B4.4.1. Contrasta algunhas					

Programación Didáctica da Aula de Historia de 4.º de ESO

BLOQUE 4. O IMPERIALISMO DO SÉCULO XIX E A PRIMEIRA GUERRA MUNDIAL (CONTINUACIÓN)

B4.5. Relacionar movementos culturais como o romanticismo, en distintas áreas, e recoñecer a orixinalidade de movementos artísticos como o impresionismo, o expresionismo e outros "ismos" en Europa.	B4.5.2. Compara movementos artísticos europeos e asiáticos.					CCL
	• Analiza no Caderno de Arte os estilos que se viron influídos pola Primeira Guerra Mundial.			30%		CCEC
						CSC CAA

BLOQUE 10. A RELACIÓN ENTRE O PASADO, O PRESENTE E O FUTURO A TRAVÉS DA HISTORIA E A XEOGRAFÍA

B10.2. Explicar as características de cada tempo histórico e certos acontecementos que determinaron cambios fundamentais no rumbo da historia, diferenciando períodos que facilitan o seu estudo e a súa interpretación.

B10.3. Entender que os acontecementos e os procesos históricos e outros feitos salientables, utilizando para iso as nocións básicas de sucesión, duración e simultaneidade.

B10.3.1. Entende que varias culturas convivían á vez en diferentes enclaves xeográficos.

- Sitúa no tempo e reconece os fitos que destacan na ocupación de África e Asia.
- Sitúa no tempo e reconece nun mapa as principais fronteiras e batallas da Gran Guerra.

100% CSC CMCCT

B10.2.2. Realiza diversos tipos de eixes cronolóxicos e mapas históricos.

- Ordena acontecementos con precisión, inseríndoos no contexto adecuado.

100% CSC CMCCT

B10.4.1. Utiliza con fluidez e precisión o vocabulario histórico e artístico necesario.

século XIX. 30% CSC CMCCT

ocorren ao longo do tempo e á vez no tempo (diacronía e sincronía).

- Coñece o significado de termos históricos e artísticos e emprégaoos axeitadamente.

100% CSC CCL

B10.4. Utilizar o vocabulario histórico e artístico con

ORIENTACIÓN

Modelo discursivo/expositivo.

Modelo experiencial.

Obradoiros.

Aprendizaxe cooperativa. Traballo Inclusión.

por tarefas.

Traballo por proxectos. Outros.

Actividade e experimentación.

Participación.

Motivación.

Personalización.

Inclusión.

Interacción.

Significatividade.

Funcionalidade.

Globalización.

Avaliación formativa.

Outros.

Tarefas individuais. Agrupamento flexible. Parellas.

Pequeno grupo. Gran grupo.

Grupo interclase. Outros.

RECURSOS PARA

- Observación directa do traballo diario.
- Análise e valoración de tarefas especialmente creadas para a avaliación.
- Valoración cuantitativa do avance individual (calificacións).

- Valoración cualitativa do avance individual correspondente á unidade. (anotacións e puntualizacións).
 - Valoración cuantitativa do avance colectivo. Valoración cualitativa do avance colectivo. Outros.
 - Observación directa.
 - Elemento de diagnóstico: rúbrica da unidade.
 - Avaliación de contidos, proba correspondente á unidade.
 - Avaliación por competencias, proba correspondente á unidade.
- Outros documentos gráficos ou textuais. Debates e intervencións.
 - Proxectos persoais ou de grupo. Representacións e dramatizacións. Elaboracións multimedia.
 - Outros.
- Cualificación cuantitativa:**
- **Probas de avaliación de contidos.**
- Cualificación cualitativa:** terá como clave para o diagnóstico a rúbrica correspondente
- **Probas de avaliación por competencias.**
- **Observación directa.**

PROXECTOS DO BLOQUE 2:

NAVEGA • Navegantes doutro tempo.

- Da prensa ao *padlet*.
- Final do proxecto: o noso espazo virtual.

PROXECTOS DO BLOQUE 3:

SOÑA • *I have a dream*.

- Soños de vangarda.
- Final do proxecto: silencio, sóñase.

TRABALLO COOPERATIVO DA

UNIDADE 5 • Un debate sobre o alcance da Gran Guerra.

PROXECTOS DO BLOQUE 1:

IMPLÍCATE • *Non transformation without representation!* • A canción protesta.

- Da canción protesta ao rap.

142).

Comprensión lectora. Facémonos preguntas. *Como era a vida nas trincheiras?* (páxina 120); *Dúas visións da misión colonizadora* (páxina 125); *A visión dos colonizados* (páxina 129); *Ultimato de Austria a Serbia* (páxina 131); *As novas armas* (páxina 132); *A vida na retagarda* (páxinas 134 e 135); *Os Catorce Puntos de Wilson e dúas opinións sobre o Tratado de Versalles* (páxina 137); *Cláusulas do Tratado de Versalles* (páxina 138); *Demandas dos obreiros de San Petersburgo ao tsar en 1905* (páxina 141); *As Teses de Abril* (páxina 142); *O legado do imperialismo, a Gran Guerra e a Revolución rusa* (páxina 145); *A Conferencia de Berlín, 1884-1885* (páxina 147); *O atentado de Saraxevo e Por que hai guerra?* (páxina 148).

Expresión oral e escrita. Actividade 1 (páxina 122); actividade 2 (páxina 123); actividade 3; *Dúas visións da misión colonizadora*, cuestións (páxina 125); actividade 4 (páxina 126); actividade 6 (páxina 129); *Ultimato de Austria a Serbia* (cuestións) (páxina 131); actividade 7 (páxina 133); actividade 10 (páxina 136); *Os Catorce Puntos de Wilson*, cuestións (páxina 137); actividade 12 (páxina 140); *Demandas dos obreiros de San Petersburgo ao tsar en 1905*, cuestións (páxina 141). *As Teses de Abril*, cuestións (páxina

Comunicación audiovisual. Infografías (páxinas de presentación 120 e 121); Sufraxio universal. *Un colexio electoral en 1891*, obra de Alfred Bramtot; *Os suplicantes*, obra de Firs Sergeyvich Zhuravlev (páxina 122); Mapa histórico da formación de Estados Unidos (páxina 123); *Acto de submisión do rei ashanti de Ghana aos colonizadores británicos* (páxina 124); *As colonias francesas*, litografía realizada arredor de 1900 (páxina 125); Mapa da repartición do mundo en 1914 e liña do tempo (páxinas 126 e 127); Interpretar unha caricatura sobre o colonialismo, Plantación de té en Ceilán a finais do século XIX (páxina 128); A vida dos colonizadores, Pícnico na India en 1890 e europeos en Ceilán en 1875 (páxina 129); Bismarck como o anxo da paz nos Balcáns, caricatura de 1895, mapas das alianzas bismarckianas (páxina 130); Asasinato do arquiduque Francisco Fernando e a súa esposa en Saraxevo (páxina 131); As novas armas (páxina 132); Desenvolvemento da Gran Guerra, mapa e liña do tempo (páxina 133); Traballadora dunha fábrica de armamento en Estados Unidos, Traballadoras dunha liña férrea en Estados Unidos en 1918, Condutora de autobús en Londres en 1916 (páxina 134); Ruínas dunha igrexa en Armentières (Francia) en 1918 (páxina 136); Caricatura alusiva á Sociedade de Nacións (páxina 137); Europa, norte de África e Oriente Próximo en 1914 e en 1918-1919, tras a Paz de París (páxina 139); Nicolás II e a súa esposa en 1913 (páxina 140); Fragmento de *Morte na neve*, obra de Vladímir Yegórovich Makovsky, alusiva ao Domingo Sanguento (páxina 141); Cartel propagandístico dos sóviets (páxina 142); *Lenin varre o lixo do mundo* caricatura realizada en 1920 (páxina 143).

O tratamento das tecnoloxías da información e da comunicación. Actividade 8 Usa as TIC (páxina 134); actividade 12, investiga (páxina 140); actividade 26 Busca información (páxina 146); actividade 32, investiga (páxina 148); actividade 34 Usa as TIC (páxina 149).

Emprendemento. Aplica unha técnica. *Analizar a colonización de África a través de mapas* (páxinas 146 e 147); *Debate sobre o alcance da Gran Guerra* (páxina 149).

Educación cívica e constitucional. Análise ética e moral. *Como viviron a Gran Guerra os seus protagonistas?* (páxina 148); *Debate sobre o alcance da Gran Guerra* (páxina 149).

Valores persoais. Análise ética e moral. *Como viviron a Gran Guerra os seus protagonistas?* (páxina 149).

UNIDADE 6. O mundo de entreguerras.

OBXECTIVOS CURRICULARES

- a) Asumir responsablemente os seus deberes, coñecer e exercer os seus dereitos no respecto ás demais persoas, practicar a tolerancia, a cooperación e a solidariedade entre as persoas e os grupos, exercitarse no diálogo, afianzando os dereitos humanos e a igualdade de trato e de oportunidades entre mulleres e homes, como valores comúns dunha sociedade plural, e prepararse para o exercicio da cidadanía democrática.
- b) Desenvolver e consolidar hábitos de disciplina, estudo e traballo individual e en equipo, como condición necesaria para unha realización eficaz das tarefas da aprendizaxe e como medio de desenvolvemento persoal.
- c) Valorar e respectar a diferenza de sexos e a igualdade de dereitos e oportunidades entre eles. Rexeitar a discriminación das persoas por razón de sexo ou por calquera outra condición ou circunstancia persoal ou social. Rexeitar os estereotipos que supoñan discriminación entre homes e mulleres, así como calquera manifestación de violencia contra a muller.
- e) Desenvolver destrezas básicas na utilización das fontes de información, para adquirir novos coñecementos con sentido crítico. Adquirir unha preparación básica no campo das tecnoloxías, especialmente as da información e a comunicación.
- g) Desenvolver o espírito emprendedor e a confianza en si mesmo, a participación, o sentido crítico, a iniciativa persoal e a capacidade para aprender a aprender, planificar, tomar decisións e asumir responsabilidades.
- h) Comprender e expresar con corrección, oralmente e por escrito, na lingua galega e na lingua castelá, textos e mensaxes complexas, e iniciarse no coñecemento, na lectura e no estudo da literatura.
- n) Apreciar a creación artística e comprender a linguaxe das manifestacións artísticas, utilizando diversos medios de expresión e representación.
- o) Coñecer e valorar a importancia do uso da lingua galega como elemento fundamental para o mantemento da identidade de Galicia, e como medio de relación interpersoal e expresión de riqueza cultural nun contexto plurilingüe, que permite a comunicación con outras linguas, en especial coas pertencentes á comunidade lusófona.

PUNTO DE PARTIDA DA UNIDADE

- **Enfoque da unidade.** Nesta unidade os alumnos estudarán a fráxil recuperación dos anos vinte, a Gran Depresión dos trinta, e o ascenso dos totalitarismos, a Italia fascista, as orixes do nazismo e o réxime totalitario da Alemaña nazi. Verán tamén a formación da URSS e a ditadura de Stalin e descubrirán como foi a loita polos dereitos da muller nestes tempos e como influíu a represión e a propaganda no ascenso dos totalitarismos, así mesmo aprenderán a obter información histórica dunha novela e a facer a análise dunha película.
- **O que os alumnos xa coñecen.** Os alumnos xa estudaron o imperialismo, o colonialismo, a Primeira Guerra Mundial e o comezo da Revolución rusa.
- **Previsión de dificultades.** É posible que existan dificultades para entender e localizar os distintos procesos estudados, para ordenar os distintos sucesos no tempo e memorizar as numerosas datas importantes.

BLOQUE 4. O IMPERIALISMO DO SÉCULO XIX E A PRIMEIRA GUERRA MUNDIAL

- Revolución rusa.

- A formación da URSS (1922-1929).
- A ditadura de Stalin (1929-1953).
- Análise da formación da URSS.

consecuencias da Revolución rusa.

B4.4. Esquematizar a orixe, o desenvolvemento e as

BLOQUE 5. A ÉPOCA DE ENTREGUERRAS (1919-1945)

- Período de entreguerras: do final da Gran Guerra ao crac do 29 e a Gran Depresión.
- Fascismo italiano e nazismo alemán.
- A fráxil recuperación dos anos vinte.

- A Gran Depresión dos anos trinta.
- A loita polos dereitos da muller.
- O ascenso dos totalitarismos.
- A Italia fascista.
- As orixes do nazismo.

- Obtención de información histórica dunha novela.
- B5.1.** Coñecer e comprender os acontecementos, os feitos e os procesos máis importantes do período de entreguerras, e a súa conexión co presente, e estudar a xerarquía causal nas explicacións históricas sobre esta época.

B5.2. Analizar as causas do auge dos fascismos en Europa.

BLOQUE 6. AS CAUSAS E CONSECUCIAS DA SEGUNDA GUERRA MUNDIAL (1939-1945)

- O Holocausto.

- A Alemaña nazi, un réxime totalitario.
- B6.3.** Entender o contexto en que se desenvolveu o Holocausto na guerra europea e as súas consecuencias.

BLOQUE 10. A RELACIÓN ENTRE O PASADO, O PRESENTE E O FUTURO A TRAVÉS DA HISTORIA E A XEOGRAFÍA

- Cambio e continuidade.
- Vocabulario histórico e artístico. Idade

contemporánea.

- Interpretación de esquemas e de liñas do tempo do mundo de entreguerras.

- Vocabulario histórico e artístico.

B10.2. Explicar as características de cada tempo histórico e certos acontecementos que determinaron cambios

fundamentais no rumbo da historia, diferenciando períodos que facilitan o seu estudo e a súa interpretación.

B10.4. Utilizar o vocabulario histórico e artístico con precisión, inseríndoo no contexto adecuado.

<p>B4.4. Esquematizar a orixe, o desenvolvemento e as consecuencias da Revolución</p>	<p>rusa. B4.4.1. Contrasta algunhas interpretacións do alcance da</p>	<p>Revolución rusa na súa época e na actualidade. <ul style="list-style-type: none"> • Describe o sistema político da </p>	<p>URSS. <ul style="list-style-type: none"> • Enumera as repúblicas que formaban a URSS en 1939. </p>	<p>50% CSC CAA CCL</p>
--	---	--	---	-----------------------------

B5.1. Coñecer e comprender os acontecementos, os feitos e os procesos máis importantes do período de entreguerras, e a súa conexión co presente, e estudar a xerarquía causal nas explicacións históricas sobre esta época.

B5.1.1. Analiza interpretacións diversas de fontes históricas e historiográficas de distinta procedencia.

procesos máis importantes do período de entreguerras.

50%

- Estuda o alcance das crises financeiras de 1929 e relaciónaas con cuestións concretas da crise do

B5.1.2. Relaciona algunhas cuestións concretas do pasado co presente e as posibilidades do futuro, como o alcance

- Analiza textos, gráficos, mapas e liñas do tempo relacionados cos

CSC CAA CCL

2008. 70% CSC CAA

das crises financeiras de 1929 e de 2008.

circunstancias da loita polo sufraxio da muller.

do voto feminino e a igualdade das mulleres ante a lei.

CSC CAA CCL

B5.1.3. Discute as

• Recoñece e valora a importancia dos movementos sufraxistas para a consecución

100%

BLOQUE 5. A ÉPOCA DE ENTREGUERRAS (1919-1945) (CONTINUACIÓN)

B5.2. Analizar as causas do auge dos fascismos en Europa.

B5.2.1. Explica diversos factores que fixeron posible o auge do fascismo en Europa.

- Analiza distintos factores que provocaron o auge do fascismo en Europa no período de

entreguerras.
100% CSC CCL

BLOQUE 6. AS CAUSAS E CONSECUENCIAS DA SEGUNDA GUERRA MUNDIAL (1939-1945)

B6.3. Entender o contexto en que se desenvolveu o Holocausto na guerra europea e as súas consecuencias.

B6.4.1. Recoñece a significación do

Holocausto na historia mundial.

- Recoñece o Holocausto como o resultado dun sistema político autoritario e racista e apunta

algunha medida para evitar estas situacións no futuro.

50% CSC

BLOQUE 10. A RELACIÓN ENTRE O PASADO, O PRESENTE E O FUTURO A TRAVÉS DA HISTORIA E A XEOGRAFÍA

<p>B10.2. Explicar as características de cada tempo histórico e certos acontecementos que determinaron cambios fundamentais no rumbo da historia, diferenciando períodos que facilitan o seu estudo e a súa interpretación.</p>	<p>históricos.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Coñece o significado de termos históricos e artísticos e emprégalos axeitadamente. 	<p>50%CSC CCL</p>
<p>B10.4. Utilizar o vocabulario histórico e artístico con precisión, inseríndoo no contexto adecuado.</p>	<p>B10.4.1. Utiliza con fluidez e precisión o vocabulario histórico e artístico necesario.</p>	<p>100%CSC CMCCT</p>	
<p>B10.2.2. Realiza diversos tipos de eixes cronolóxicos e mapas</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ordena acontecementos cronoloxicamente e sitúaos nunha liña do tempo. 		

ORIENTACIONES

Modelo discursivo/expositivo.

Modelo experiencial.

Obradoiros.

Aprendizaxe cooperativa. Traballo por tarefas.

Traballo por proxectos. Outros.

Actividade e experimentación.

Participación.

Motivación.

Personalización.

Inclusión.

Interacción.

Significatividade.

Funcionalidade.

Globalización.

Avaliación formativa.

Outros.

Tarefas individuais. Agrupamento flexible. Parellas.

Pequeno grupo. Gran grupo.

Grupo interclase. Outros.

RECURSOS PARA

- Observación directa do traballo diario.
- Análise e valoración de tarefas especialmente creadas para a avaliación.
- Valoración cuantitativa do avance individual (cualificacións).

- Valoración cualitativa do avance individual correspondente á unidade. (anotacións e puntualizacións).
 - Valoración cuantitativa do avance colectivo.
 - Valoración cualitativa do avance colectivo.
 - Outros.
 - Observación directa.
 - Elemento de diagnóstico: rúbrica da unidade.
 - Avaliación de contidos, proba correspondente á unidade.
 - Avaliación por competencias, proba correspondente á unidade.
- Outros documentos gráficos ou textuais.
 - Debates e intervencións.
 - Proxectos persoais ou de grupo.
 - Representacións e dramatizacións.
 - Elaboracións multimedia.
 - Outros.
- Cualificación cuantitativa:**
- **Probas de avaliación de contidos.**
- Cualificación cualitativa:** terá como clave para o diagnóstico a rúbrica correspondente
- **Probas de avaliación por competencias.**
- **Observación directa.**

Programación Didáctica da Aula de Historia de 4.º de ESO

without representation! • A canción protesta.

- Da canción protesta ao rap.

PROXECTOS DO BLOQUE 2:

NAVEGA • Navegantes doutro tempo.

- Da prensa ao *padlet*.

PROXECTOS DO BLOQUE 1:

IMPLÍCATE • *Non transformation*

- Final do proxecto: o noso espazo virtual. PROXECTOS DO BLOQUE

- 3: SOÑA • *I have a dream*. TRABALLO COOPERATIVO DA
 • Soños de vangarda. UNIDADE 6 • Análise dunha película:
 • Final do proxecto: silencio, sóñase. *O gran ditador*.

Programación Didáctica da Aula de Historia de 4.º de ESO

68

154); *A loita polos dereitos da muller* (páxinas 154 e 155); *O New Deal de Roosevelt* (páxina 157); *A radicalización e o medo* (páxina 158); *Ideoloxía fascista* (páxina 160); *Adolf Hitler* (páxina 162); *A raza aria segundo Hitler* (páxina 163). *Represión e propaganda* (páxina 165); *Stalin segundo Lenin* (páxina 168); *A vida nun kolkhoz* (páxina 169); *Testemuño de Bart Stern, deportado ao campo de concentración de Auschwitz* (páxina 170); *O legado do período de entreguerras* (páxina 171); *Son fiables todas as fotografías?* (páxina 172); *Auxe electoral dos extremismos* (páxina 174); *Discurso final do gran ditador* (páxina 175).

Expresión oral e escrita. Actividade 1 (páxina 152); *O Pacto Briand-Kellog*, cuestións (páxina 153); *Declaración de Séneca Falls*, cuestións, actividade 2 (páxina 154); actividade 4 (páxina 156); *O New Deal de Roosevelt*, cuestión (páxina 157); *A radicalización e o medo*, cuestións (páxina 158); actividade 5 (páxina 159); *Ideoloxía fascista*, cuestións (páxina 160); actividade 6 (páxina 161); actividade 7; *A raza aria segundo Hitler* (páxina 163); actividade 10 (páxina 166); *Stalin segundo Lenin*, cuestións, actividade 12 (páxina 168).

Comprensión lectora. Facémonos preguntas. *Foron os anos vinte tolos e felices?* (páxina 150); *O Pacto Briand-Kellog* (páxina 153); *Declaración de Séneca Falls* (páxina

Comunicación audiovisual. Infografías (páxinas de presentación 150 e 151); *Esprimindo Alemaña*, gravado alusivo ás reparacións de guerra (páxina 153); Manifestación sufraxista

en Nova York en 1916; Caricatura antisufraxista (páxina 154); Grupo de mulleres nunha feira do motor, 1924 e cadro informativo (páxina 156); Gráficos sobre a crise (páxina 156); Difusión da crise do 29 (esquema) (páxina 157); Ilustración publicada na revista alemá *Simplicissimus* en 1918 (páxina 158); Réximes políticos en Europa en 1938, mapa e liña do tempo (páxina 159); Infografía, símbolos fascistas (páxina 160); Expansión imperialista Italiana e Mussolini na Marcha sobre Roma (páxina 161); Infografía, cartel con símbolos nazis (páxina 162); Gráfico, as eleccións lexislativas en Alemaña (páxina 163); Incendio do Reichstag en 1933 (páxina 164); Ilustración antisemita dun libro escolar nazi en 1935; Concentración nazi en Núremberg en 1936 (páxina 165); gráfico e esquema (páxina 166); mapa da URSS en 1939 (páxina 167); Cartel soviético de 1936 (páxina 168); Cartel que mostra de maneira idealizada o traballo no kolkhoz (páxina 169); diagrama de barras dos resultados electorais da Fronte Nacional francesa en 2015

(páxina 174).

O tratamento das tecnoloxías da información e da comunicación. Actividade 27, investiga (páxina 172); actividade 30, investiga (páxina 174); actividade 32 Usa as TIC (páxina 175).

Emprendemento. Resolve un caso práctico, O avance da extrema dereita en Europa (páxina 174); A análise dunha película, *O gran ditador* (páxina 175).

Educación cívica e constitucional. Actividade 3 (páxina 155); actividade 8 (páxina 164); actividade 9 (páxina 165); actividade 21 (páxina 171); Actividade 33 (páxina 175).

Valores persoais. Actividade 3 (páxina 155); A análise dunha película, *O gran ditador* (páxina 175).

Programación Didáctica da Aula de Historia de 4.º de ESO

69

UNIDADE 7. A Segunda Guerra Mundial

OBXECTIVOS CURRICULARES

- Asumir responsablemente os seus deberes, coñecer e exercer os seus dereitos no respecto ás demais persoas, practicar a tolerancia, a cooperación e a solidariedade entre as persoas e os grupos, exercitarse no diálogo, afianzando os dereitos humanos e a igualdade de trato e de oportunidades entre mulleres e homes, como valores comúns dunha sociedade plural, e prepararse para o exercicio da cidadanía democrática.
- Desenvolver e consolidar hábitos de disciplina, estudo e traballo individual e en equipo, como condición necesaria para unha realización eficaz das tarefas da aprendizaxe e como medio de desenvolvemento persoal.
- Valorar e respectar a diferenza de sexos e a igualdade de dereitos e oportunidades entre eles. Rexeitar a discriminación das persoas por razón de sexo ou por calquera outra condición ou circunstancia persoal ou social. Rexeitar os estereotipos que supoñan discriminación entre homes e mulleres, así como calquera manifestación de violencia contra a muller.
- Desenvolver destrezas básicas na utilización das fontes de información, para

adquirir novos coñecementos con sentido crítico. Adquirir unha preparación básica no campo das tecnoloxías, especialmente as da información e a comunicación.

PUNTO DE PARTIDA DA UNIDADE

- Enfoque da unidade.** Nesta unidade os alumnos estudarán as causas e o detonante da Segunda Guerra Mundial, a ofensiva do Eixe, o Holocausto e a vitoria aliada, as consecuencias da guerra e a organización da paz. Analizarán os cambios xeográficos territoriais e coñecerán os xuízos de Núremberg e os lugares de memoria do Holocausto, analizarán unhas memorias da Guerra no diario de Ana Frank e realizarán un estudo dos desprazamentos de poboación provocados polas guerras.
- Desenvolver o espírito emprendedor e a confianza en si mesmo, a participación, o sentido crítico, a iniciativa persoal e a capacidade para aprender a aprender, planificar, tomar decisións e asumir responsabilidades.

- h) Comprender e expresar con corrección, oralmente e por escrito, na lingua galega e na lingua castelá, textos e mensaxes complexas, e iniciarse no coñecemento, na lectura e no estudo da literatura.
- l) Coñecer, valorar e respectar os aspectos básicos da cultura e da historia propias e das outras persoas, así como o patrimonio artístico e cultural. Coñecer mulleres e homes que realizaran achegas importantes á cultura e á sociedade galega, ou a outras culturas do mundo.
- o) Coñecer e valorar a importancia do uso da lingua galega como elemento fundamental para o mantemento da identidade de Galicia, e como medio de relación interpersoal e expresión de riqueza cultural nun contexto plurilingüe, que permite a comunicación con outras linguas, en especial coas pertencentes á

comunidade lusófona.

- **O que os alumnos xa coñecen.** Os alumnos xa coñecen as crises do período de entreguerras e a mala situación na que quedou Alemaña tras o Tratado de Versalles.
- **Previsión de dificultades.** É posible que existan dificultades para entender e localizar os distintos procesos estudados, para ordenar os distintos sucesos no tempo e memorizar as numerosas datas importantes.

Programación Didáctica da Aula de Historia de 4.º de ESO

70

Suxestión de temporalización: cuarta semana de xaneiro

BLOQUE 6. AS CAUSAS E CONSECUCIAS DA SEGUNDA GUERRA MUNDIAL (1939-1945)

- Orixes da Segunda Guerra Mundial.
- Desenvolvemento da Segunda Guerra Mundial: extensión, fases, formas de guerra e principais consecuencias.
- O Holocausto.
- As causas e o detonante da guerra.
- A ofensiva do Eixe (1939-1941).

- A vitoria aliada (1942-1945).
- O Holocausto.
- A organización da paz.
- As consecuencias da guerra.
- Análise dos cambios territoriais despois da Segunda Guerra Mundial.
- Lugares de memoria do Holocausto.
- Colaboracionismo e resistencia na guerra.

Os xuízos de Núremberg.

- Análise dunhas memorias: O diario de Ana Frank.
- Estudo dos desprazamentos de poboación provocados polas guerras.
- B6.1.** Coñecer as causas da Segunda Guerra Mundial.
- B6.2.** Coñecer os principais feitos da Segunda Guerra Mundial, diferenciar as escalas xeográficas nesta guerra (europea e mundial) e entender o concepto de guerra total.
- B6.3.** Entender o contexto en que se desenvolveu o Holocausto na guerra europea e as súas consecuencias.

**BLOQUE 10. A RELACIÓN ENTRE O PASADO,
O PRESENTE E O FUTURO A TRAVÉS DA
HISTORIA E A XEOGRAFÍA**

- Cambio e continuidade.
- Vocabulario histórico e artístico. Idade

- contemporánea.
- Interpretación de esquemas e de liñas do tempo da Segunda Guerra Mundial.
 - Vocabulario histórico e artístico.
- B10.2.** Explicar as características de cada tempo histórico e certos acontecementos que determinaron cambios

fundamentais no rumbo da historia, diferenciando períodos que facilitan o seu estudo e a súa interpretación.

B10.4. Utilizar o vocabulario histórico e artístico con precisión, inseríndoo no contexto adecuado.

BLOQUE 6. AS CAUSAS E CONSECUCENCIAS DA SEGUNDA GUERRA MUNDIAL (1939-1945)

B6.1. Coñecer as causas da Segunda Guerra Mundial.

B6.2. Coñecer os principais feitos da Segunda Guerra Mundial, diferenciar as

escalas xeográficas nesta guerra (europea e mundial) e entender o concepto de guerra total.

B6.1.1. Recoñece a xerarquía causal (diferente importancia dunhas causas ou

outras segundo as narrativas).

B6.2.1. Sitúa nun mapa as fases do conflito.

B6.2.2. Dá unha interpretación de por que acabou antes a guerra europea que

- Recoñece os distintos puntos de vista e as formas de actuar de políticos e gobernos dos países que foron invadidos pola Alemaña nazi.

- Sitúa en varios mapas as distintas fases polas que pasou a Segunda Guerra Mundial e relacionaos cos contidos do tema.

- Comprende por que se alargou a guerra na fronte oriental, pola

50% CSC CAA

30% CSC CAA

CSC

a mundial.

consecuencias da Segunda Guerra Mundial, a distintos niveis temporais e xeográficos. resistencia de Xapón, ata os bombardeos de Hiroshima e Nagasaki.

- Explica as causas e consecuencias da Segunda Guerra Mundial e sitúaaas no tempo e nos distintos lugares xeográficos.

30% 80%

CAA CCL

CSC CAA CCL

B6.2.3. Elabora unha narrativa explicativa das causas e as

BLOQUE 6. AS CAUSAS E CONSECUENCIAS DA SEGUNDA GUERRA MUNDIAL (1939-1945) (CONTINUACIÓN)

B6.3. Entender o contexto en que se desenvolveu o Holocausto na guerra europea e as súas consecuencias.

B6.3.1. Recoñece a significación do

Holocausto na historia mundial.

- Coñece as distintas fases de rexeitamento e exclusión social da poboación xudía que

culminou no Holocausto e entende como este terrible proceso influíu na conciencia das xeracións posteriores.

50% CSC

BLOQUE 10. A RELACIÓN ENTRE O PASADO, O PRESENTE E O FUTURO A TRAVÉS DA HISTORIA E A XEOGRAFÍA

B10.2. Explicar as características de cada período que facilitan o seu estudo e a súa interpretación. utilizando para iso as nocións básicas de sucesión, duración e simultaneidade.

tempo histórico e certos acontecementos que determinaron cambios fundamentais no rumbo da historia, diferenciando feitos históricos e outros feitos salientables,

B10.2.1. Ordena temporalmente algúns feitos históricos e outros feitos salientables,

B10.2.2. Realiza diversos tipos de eixes

cronolóxicos e mapas históricos.

- Sitúa no tempo os acontecementos que tiveron maior incidencia no estalido da guerra.

- Sitúa no tempo os acontecementos que destacaron na primeira fase da guerra.

- Ordena acontecementos cronoloxicamente e sitúaos nunha liña

100% CSC CMCCT

B10.4.1. Utiliza con fluidez e precisión o vocabulario histórico e artístico necesario.

do tempo. 75% CSC CMCCT

- Coñece o significado de termos históricos e artísticos e emprégao axeitadamente.

B10.4. Utilizar o vocabulario histórico e artístico con precisión, inseríndoos no contexto adecuado.

50% CSC
CCL

Programación Didáctica da Aula de Historia de 4.º de ESO

OUTROS ELEMENTOS DA PROGRAMACIÓN

ORIENTACIÓNS

Modelo discursivo/expositivo.

Modelo experiencial.

Obradoiros.

Aprendizaxe cooperativa. Traballo Inclusión.

por tarefas.

Traballo por proxectos. Outros.

Actividade e experimentación.

Participación.

Motivación.

Personalización.

Inclusión.

Interacción.

Significatividade.

Funcionalidade.

Globalización.

Avaliación formativa.

Outros.

Tarefas individuais. Agrupamento flexible. Parellas.

Pequeno grupo. Gran grupo.

Grupo interclase. Outros.

RECURSOS PARA

- Observación directa do traballo diario.
- Análise e valoración de tarefas especialmente creadas para a avaliación.
- Valoración cuantitativa do avance individual (cualificacións).

- Valoración cualitativa do avance individual correspondente á unidade. (anotacións e puntualizacións).
 - Valoración cuantitativa do avance colectivo. Valoración cualitativa do avance colectivo. Outros.
 - Observación directa.
 - Elemento de diagnóstico: rúbrica da unidade.
 - Avaliación de contidos, proba correspondente á unidade.
 - Avaliación por competencias, proba correspondente á unidade.
- Outros documentos gráficos ou textuais. Debates e intervencións.
 - Proxectos persoais ou de grupo. Representacións e dramatizacións. Elaboracións multimedia.
 - Outros.
- Cualificación cuantitativa:**
- **Probas de avaliación de contidos.**
- Cualificación cualitativa:** terá como clave para o diagnóstico a rúbrica correspondente
- **Probas de avaliación por competencias.**
- **Observación directa.**

- A canción protesta.
- Da canción protesta ao rap.

PROXECTOS DO BLOQUE 2: NAVEGA

- Navegantes doutro tempo.
- Da prensa ao *padlet*.
- Final do proxecto: o noso espazo virtual.

PROXECTOS DO BLOQUE 3: SOÑA

PROXECTOS DO BLOQUE 1: IMPLÍCATE

- *Non transformation without representation!* I.

- *I have a dream.*
- Soños de vangarda.

- Final do proxecto: silencio, sóñase.

TRABALLO COOPERATIVO DA UNIDADE 7

- Un debate sobre a memoria histórica da Segunda Guerra Mundial.

Programación Didáctica da Aula de Historia de 4.º de ESO

78

183); *Lugares de memoria do Holocausto* (páxina 187); *Conferencia de Ialta* (páxina 188); *Os xuízos de Núremberg* (páxinas 192 e 193). *Discurso de Winston Churchill ante o Parlamento; o legado da Segunda Guerra Mundial* (páxina 195); *O diario de Ana Frank* (páxina 196); *O desprazamento por guerras e persecución alcanza o nivel máis alto xamais rexistrado* (páxina 197); *Tiveron xustificación as bombas de Hiroshima e Nagasaki?* (páxina 198).

Expresión oral e escrita. Actividade 1 (páxina 178); *Protocolo secreto do pacto xermano-soviético*, cuestións (páxina 179); actividade 2 (páxina 181); actividade 4 (páxina 185); *Conferencia de Ialta* (páxina 188); actividade 8 (páxina 190); *Sentenza de Hermann Goering*, cuestións, *Un interrogatorio*, cuestións (páxina 193).

Comunicación audiovisual. Infografías (páxinas de presentación 176 e 177); Liña do tempo: o camiño cara á Segunda Guerra Mundial (páxina 178); Caricatura do pacto xermano-soviético (páxina 179); Fotografía dos efectos dos bombardeos alemáns sobre Londres en 1941 (páxina 180); mapa e liña do tempo: a ofensiva do Eixe (páxina 181); Fotografías: Entrevista entre Pétain e Hitler, en outubro de 1942; Grupo de resistencia. (páxina 182); Mapa da guerra no Pacífico (páxina 184); Mapa da guerra na fronte oriental; liña do tempo das ofensivas finais aliadas (páxina 185); Gueto de Varsovia (Polonia); táboa sobre a poboación xudía exterminada (páxina 186); Fotografías: Campo de

Comprensión lectora. Facémonos preguntas. *Estivo a ciencia ao servizo das armas?* (páxina 176); *Protocolo secreto do pacto xermano soviético* (páxina 179); *Winston Churchill* (páxina 180); *Carta de Pierre Laval* e *Discurso de Charles de Gaulle* (páxina

exterminio de Auschwitz Birkenau (Polonia); Sala dos Nomes, no complexo Yad Vashem de Xerusalén (páxina 187); Fotografías: Toma de Berlín en 1945; Churchill, Roosevelt e Stalin en Ialta (páxina 188); organigrama da ONU (páxina 189); táboa das vítimas da Segunda Guerra Mundial; Fotografía Dresde (Alemaña) en marzo de 1946 (páxina 190); Mapa dos cambios territoriais tras a Segunda Guerra Mundial (páxina 191); Fotografía do xuízo de Núremberg (páxina 192); Mapa da expansión da Alemaña nazi (páxina 194); Mapa dos desprazamentos de poboación na Segunda Guerra Mundial (páxina 197); Fotografías: Hiroshima tras a explosión da bomba atómica; Parque da Paz de Nagashaki (páxina 198); Fotografía: cemiterio estadounidense de Omaha, en Colleville-sur-Mer (Francia).

O tratamento das tecnoloxías da información e da comunicación. Actividade 3 Usa

as TIC (páxina 182); actividade 7 Usa as TIC (páxina 189); actividade 10 Usa as TIC (páxina 193); actividade 22 Usa as TIC (páxina 196).

Emprendemento. Analizar unhas memorias: *O diario de Ana Frank* (páxina 196); *Un debate sobre a memoria histórica da Segunda Guerra Mundial* (páxina 199).

Educación cívica e constitucional. Actividade 5 (páxina 186); actividade 6 (páxina 189); actividade 20 (páxina 195); Análise ética e moral. *Tiveron xustificación as bombas de Hiroshima e Nagasaki?* (páxina 198).

Valores persoais. Análise ética e moral. *Tiveron xustificación as bombas de Hiroshima e Nagasaki?* (páxina 198).

Programación Didáctica da Aula de Historia de 4.º de ESO

79

UNIDADE 8. España: da crise do 98 á guerra civil.

OBXECTIVOS CURRICULARES

- Asumir responsablemente os seus deberes, coñecer e exercer os seus dereitos no respecto ás demais persoas, practicar a tolerancia, a cooperación e a solidariedade entre as persoas e os grupos, exercitarse no diálogo, afianzando os dereitos humanos e a igualdade de trato e de oportunidades entre mulleres e homes, como valores comúns dunha sociedade plural, e prepararse para o exercicio da cidadanía democrática.
- Desenvolver e consolidar hábitos de disciplina, estudo e traballo individual e en equipo, como condición necesaria para unha realización eficaz das tarefas da aprendizaxe e como medio de desenvolvemento persoal.
- Valorar e respectar a diferenza de sexos e a igualdade de dereitos e oportunidades entre eles. Rexeitar a discriminación das persoas por razón de sexo ou por calquera outra condición ou circunstancia persoal ou social. Rexeitar os estereotipos que supoñan discriminación entre homes e mulleres, así como calquera manifestación de violencia contra a muller.
- Desenvolver destrezas básicas na utilización das fontes de información, para adquirir novos coñecementos con sentido crítico. Adquirir unha preparación básica no

campo das tecnoloxías, especialmente as da información e a comunicación.

- Desenvolver o espírito emprendedor e a confianza en si mesmo, a participación, o sentido crítico, a iniciativa persoal e a capacidade para aprender a aprender, planificar, tomar decisións e asumir responsabilidades.

PUNTO DE PARTIDA DA UNIDADE

- Enfoque da unidade.** Nesta unidade os alumnos estudarán o desastre do 98, a crise da restauración, o triunfo da República, o Bienio Reformista, o Bienio Conservador e a Fronte Popular e analizarán o papel da muller na Segunda República; estudarán tamén a Guerra Civil Española, coñecendo como era a vida cotiá durante a guerra e as consecuencias posteriores, e as estado de Galicia no primeiro terzo do século xx. Coñecerán tamén algunhas técnicas sobre como analizar a Guerra Civil a través de mapas e un eixe cronolóxico e a través das cancións.
- Comprender e expresar con corrección, oralmente e por escrito, na lingua galega e na lingua castelá, textos e mensaxes complexas, e iniciarse no coñecemento, na

lectura e no estudo da literatura.

- l) Coñecer, valorar e respectar os aspectos básicos da cultura e da historia propias e das outras persoas, así como o patrimonio artístico e cultural. Coñecer mulleres e homes que realizaran achegas importantes á cultura e á sociedade galega, ou a outras culturas do mundo.
- ñ) Coñecer e valorar os aspectos básicos do patrimonio lingüístico, cultural, histórico e artístico de Galicia, participar na súa conservación e na súa mellora, e respectar a diversidade lingüística e cultural como dereito dos pobos e das persoas, desenvolvendo actitudes de interese e respecto cara ao exercicio deste dereito.
- o) Coñecer e valorar a importancia do uso da lingua galega como elemento fundamental para o mantemento da identidade de Galicia, e como medio de relación interpersoal e expresión de riqueza cultural nun contexto plurilingüe, que permite a comunicación con outras linguas, en especial coas pertencentes á

comunidade lusófona.

- **O que os alumnos xa coñecen.** Os alumnos coñecen a tardía revolución industrial en España, as orixes do movemento obreiro, o anarquismo e o socialismo en España.
- **Previsión de dificultades.** É posible que existan dificultades para entender e localizar os distintos procesos estudados, para ordenar os distintos sucesos no tempo e memorizar as numerosas datas importantes.